

VoF-undersökningen 2015

**Föreningen
Vetenskap och
Folkbildning**

VoF-undersökningen 2015

ISSN: 2002-133X

ISBN: 978-91-982846-0-7

Andra upplagan

Utgivare:
Föreningen Vetenskap och Folkbildning
c/o Föreningshuset SEDAB
Virkesvägen 26, 120 30 Stockholm
Webbplats: www.vof.se
E-post: info@vof.se

Redaktör: Mikael Ingemyr

Utförare: Demoskop AB

Detta verk är licensierat under en
Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-
IngaBearbetningar 4.0 Internationell licens.

Denna rapport och samtliga data finns fritt
tillgängligt på: www.vof.se/undersokningen-2015/

Rapporten och data får citeras med
angivande av VoF som källa.

VoF-undersökningen 2015

Föreningen Vetenskap och Folkbildning

29 oktober, 2015

Innehåll

Förord	1
Inledning	3
Inställning till vetenskap	4
– samtliga	6
– kön	8
– ålder	10
– utbildningsnivå	12
– partisynpati	14
Konspirationsteorier	16
– samtliga	18
– kön	20
– ålder	22
– utbildningsnivå	24
– partisynpati	26
Medicin & hälsa	28
– samtliga	30
– kön	32
– ålder	34
– utbildningsnivå	36
– partisynpati	38
Tro & övernaturlighet	40
– samtliga	42
– kön	44
– ålder	46
– utbildningsnivå	48
– partisynpati	50
– jämförelse med år 2008	52
Korrelationer	55
Diskussion & sammanfattning	57

Förord

Föreningen Vetenskap och Folkbildning har genom åren regelbundet fått förfrågningar från såväl allmänheten som media angående hur vidskepliga och pseudovetenskapliga svenskarna är. Det har funnits viss forskning inom området, men det har saknats en omfattande undersökning rörande hur svenska folket förhåller sig till vetenskap, pseudovetenskap, konspirationsteorier, och det övernaturliga. Människors felaktiga föreställningar har såväl under historien som idag i flera fall fått katastrofala följder. För att nå fördjupad kunskap om hur svenskar idag förhåller sig till dessa frågor så gav VoF under försommaren 2015 Demoskop i uppdrag att genomföra en opinionsundersökning. Resultatet kan du ta del av i denna rapport.

Föreningen Vetenskap och Folkbildning, oktober 2015

Linda Strand Lundberg
Ordförande

Mikael Ingemyr
Projektledare

Inledning

Denna undersökning behandlar en stor bredd av frågor som berör VoF:s intresseområden. Rapporten är indelad i fyra kategorier:

Inställning till vetenskap behandlar såväl vetenskapligt välbelagda fakta såsom evolutionsläran och den globala uppvärmningen, samt vetenskapligt vederlagda företeelser såsom slagrutor och elöverkänslighet. *Konspirationsteorier* berör förekomsten av tilltro till några av vår tids vanligast förekommande konspirationsteorier, såsom att terrorattackerna den 11 september 2001 skulle ha iscensatts av USA:s egen regering, eller att det förekommer avsiktliga utsläpp av sk. Chemtrails. *Medicin & hälsa* avhandlar vanligt förekommande alternativmedicinska metoder såsom akupunktur, healing, och homeopati, samt inställning till GMO, vaccin, och läkemedelsindustrin. *Tro & övernaturlighet* behandlar exempelvis tro på spöken, gudar, reinkarnation, ödet, kreationism, och astrologi.

Undersökningen genomfördes med Demoskops OnlinePanel, vilken är telefonrekryterad baserad på ett slumpmässigt urval. Intervjuerna gjordes under perioden 5 - 11 maj 2015, med totalt 1 113 svarande. Målgruppen var den svenska allmänheten i åldern 18-89 år. Resultatet vägdes med avseende på kön, ålder, och parti (röst i senaste riksdagsvalet), för att på bästa sätt representera den svenska befolkningen.

De två frågorna som ställdes löd “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?” och “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Till frågorna fick de svarande ta ställning till 29 respektive 18 olika påståenden på en sjugradig skala, från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, samt möjligheten att ej svara. Resultatet redovisas i denna rapport. Ett påstående har utelämnats från rapporten pga att det var bristfälligt formulerat.

Alla skillnader i svar fördelat på olika kön, åldersintervall, utbildningsnivå, och partitillhörighet, som omnämns är statistiskt signifikanta (konfidensgrad $\geq 95\%$), utom för jämförelsen med resultaten i DemoskopPanelen 2008 på sidan 52 där särskild kontroll för statistisk signifikans ej genomförts. Alla korrelationer som nämns på sidan 55 har ett R-värde $\geq 0,3$.

Inställning till vetenskap

Vetenskap anses vara en god källa till kunskap. Trots detta skiljer sig den breda allmänhetens syn på vissa frågor märkbart från det vetenskapliga kunskapsläget. Detta i frågor där bred konsensus råder bland forskare. Det kan därför vara av intresse att mer i detalj titta på hur utbredda de uppfattningar är som går emot forskningsläget och huruvida ovetenskapliga uppfattningar korrelerar med någon av de olika stratifieringarna av de personer som medverkat i undersökningen.

Inställning till vetenskap

– samtliga

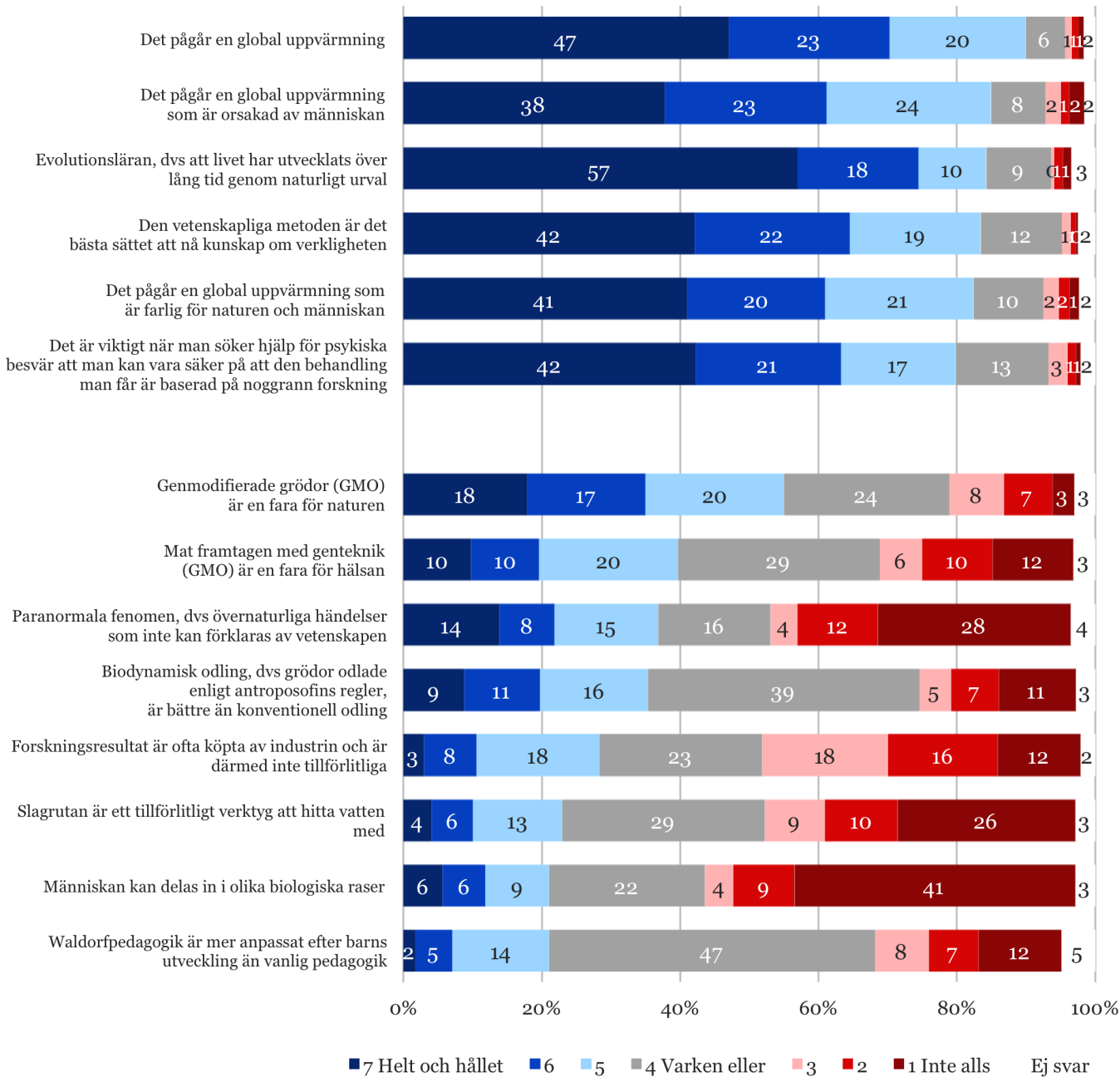
Generellt tycks de flesta svenskar hålla med om att vi har en global uppvärmning, att den är en fara och att den är orsakad av människan. Få ifrågasätter evolutionsläran och en stor majoritet tycker att det är viktigt att psykologisk behandling skall vara baserad på noggrann forskning. Samtidigt som de flesta anser att den vetenskapliga metoden är det bästa sättet att erhålla kunskap om världen tror dock en tredjedel på paranormala fenomen.

Över hälften av de tillfrågade är oroadе för genmodifierade gröders påverkan på naturen och lite under hälften är oroliga för att dessa påverkar på vår hälsa.

Drygt en tredjedel av deltagarna i undersökningen anser att biodynamisk odling är överlägsen traditionell odling. En dryg fjärdedel tror att industrin ofta köper forskningsresultat och nästan lika många tror på slagrutor. Waldorfpedagogik har ett relativt lågt förtroende.

Drygt var femte svensk ställer sig bakom påståendet att man kan dela in människor i biologiska raser.

Figuren visar andelar av svaren på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendena om evolutionsläran och paranormala fenomen ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Inställning till vetenskap – kön

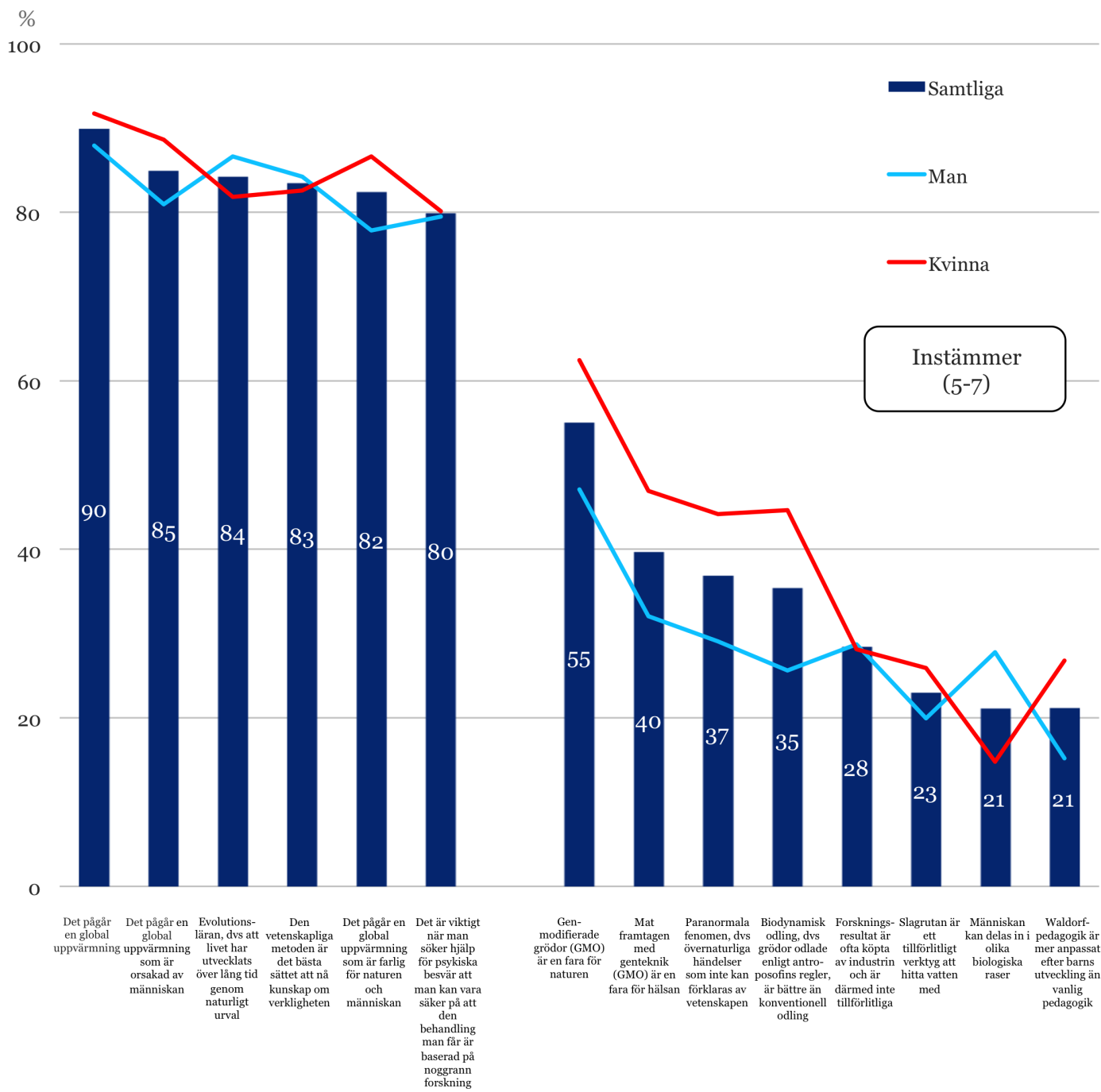
Det finns vissa skillnader mellan kvinnors och mäns svar.

Kvinnor är mer övertygade än män om att vi har en farlig global uppvärmning, orsakad av människan. Män, å andra sidan är mer övertygade om att evolutionsläran på ett korrekt sätt beskriver livets utveckling. Det är dock inga extrema skillnader mellan könen på något av dessa områden.

Rörande oro för genmodifierad mat (GMO) och en preferens för biodynamisk odling är kvinnor tydligt överrepresenterade. De är också betydligt mer positiva till Waldorfpedagogik. Kvinnor tror mer än män på paranormala fenomen.

Män är tydligt mer benägna än kvinnor att tro på biologiska raser hos människor.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendena om evolutionsläran och paranormala fenomen ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Inställning till vetenskap – ålder

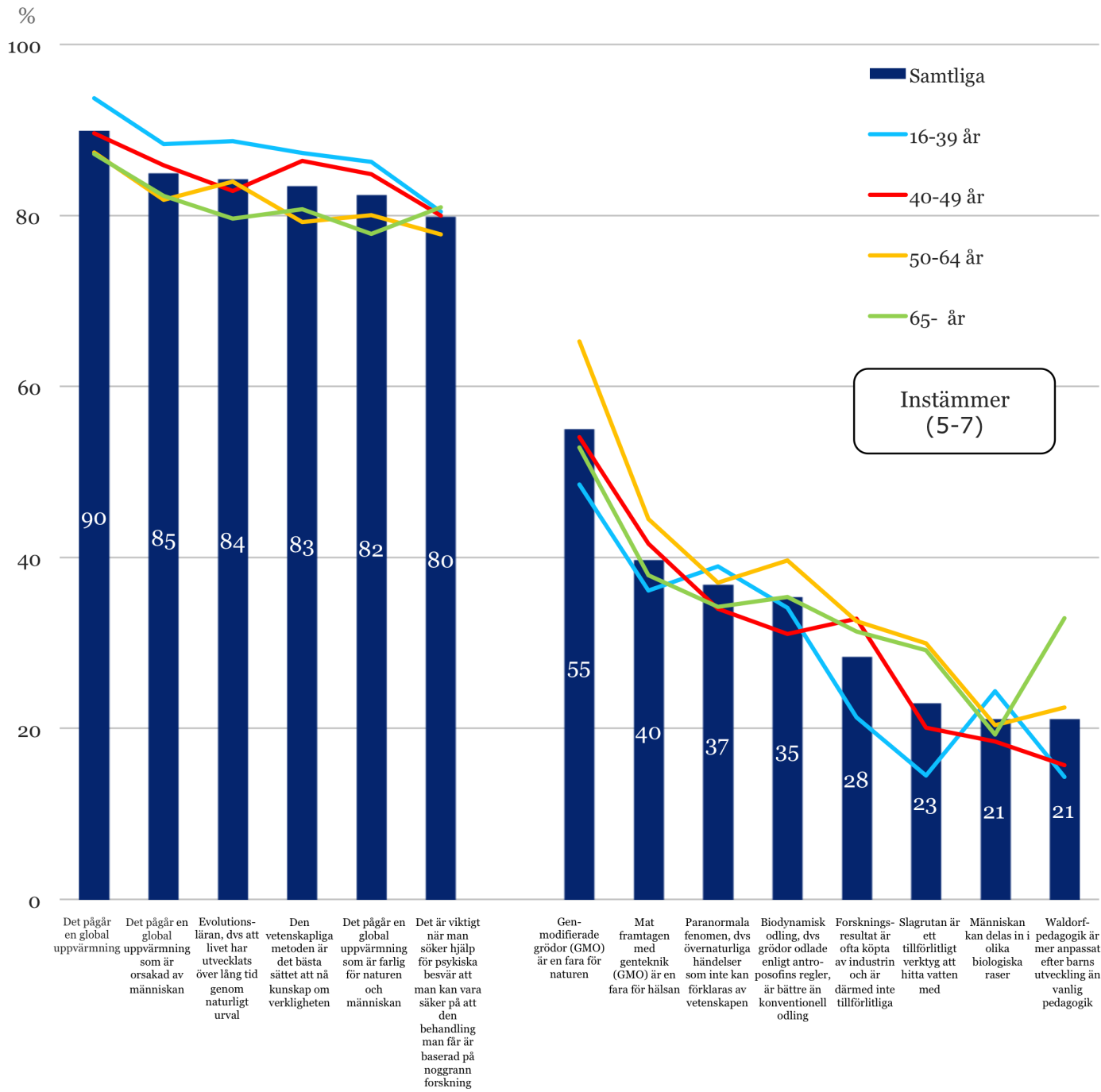
De olika åldersgrupperna uppvisar skillnader på flera områden.

Den yngsta ålderskategorin (16-39 år) är mer benägna att tro att vi har en global uppvärmning än övriga åldersgrupper. Denna ålderskategori är också mer positivt inställd till evolutionsläran.

Samtidigt är de yngsta mindre oroade för GMO och tror i mindre grad på att industrin ofta köper forskningsresultat. Slagrutor anses mindre tillförlitliga hos de yngsta jämfört med resten av befolkningen och man är också mer tveksam till Waldorfpedagogik.

De äldre medelålders (50-64) är mer oroade för genmodifierade grödor och tror i högre grad på slagrutor än befolkningen i övrigt. De äldsta (65-) tror också mer på slagrutor än de yngsta kategorierna och är tydligt mer positiva till Waldorfpedagogik.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendena om evolutionsläran och paranormala fenomen ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Inställning till vetenskap – utbildningsnivå

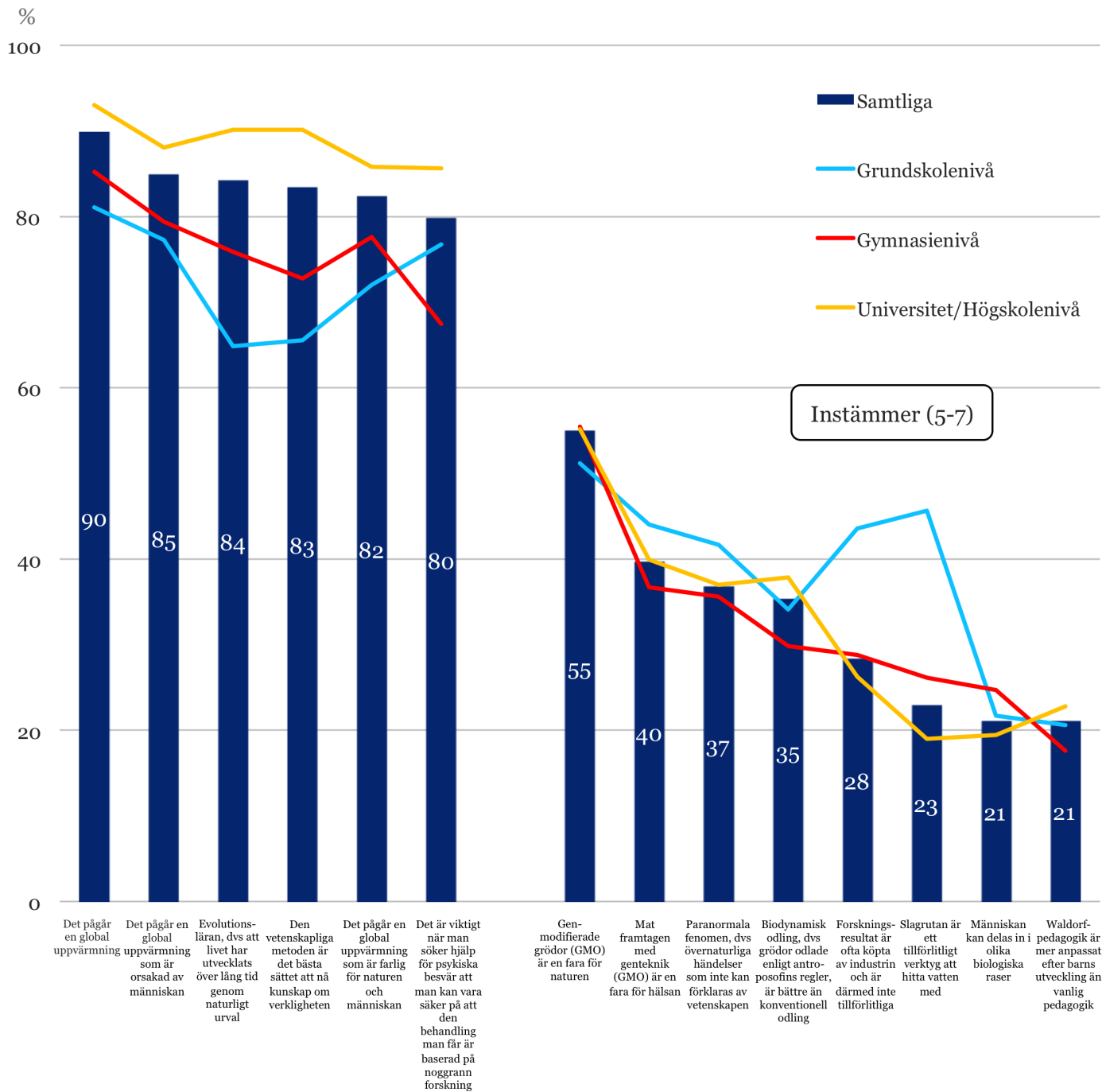
Det finns tydliga skillnader mellan människor med olika utbildningsnivå gällande inställning till vetenskap.

Personer med högskoleutbildning är mer övertygade om global uppvärmning än de medelutbildade. Denna grupp är i sin tur signifikant mer övertygade än de med grundskolebakgrund. Skillnaderna mellan de högst utbildade och de med kortast utbildning är alltså tydlig.

Det finns en skillnad rörande inställningen till vetenskapligt baserad psykologisk behandling. Medan de flesta högskoleutbildade finner detta viktigt är det de gymnasieutbildade (alltså inte de med enbart grundskoleutbildning) som finner väl beforskad behandling mindre väsentligt.

När det gäller tron på att forskning är köpt av industrin skiljer de lågutbildade ut sig med en större forskningsskepsis. De tror också i högre utsträckning på slagrutor, något som de högutbildade å andra sidan är signifikant mer skeptiska till.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendena om evolutionsläran och paranormala fenomen ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Inställning till vetenskap – partisympati

Miljöpartiets sympatisörer är mer benägna än befolkningen i övrigt att tro på global uppvärmning, på den vetenskapliga metoden och evolutionsläran. De tror också mindre på mänskliga biologiska raser. Å andra sidan är de mer oroadе för GMO, mer positiva till biodynamisk odling och till Waldorfpedagogik än befolkningen i stort och tror mer på paranormala fenomen än genomsnittet.

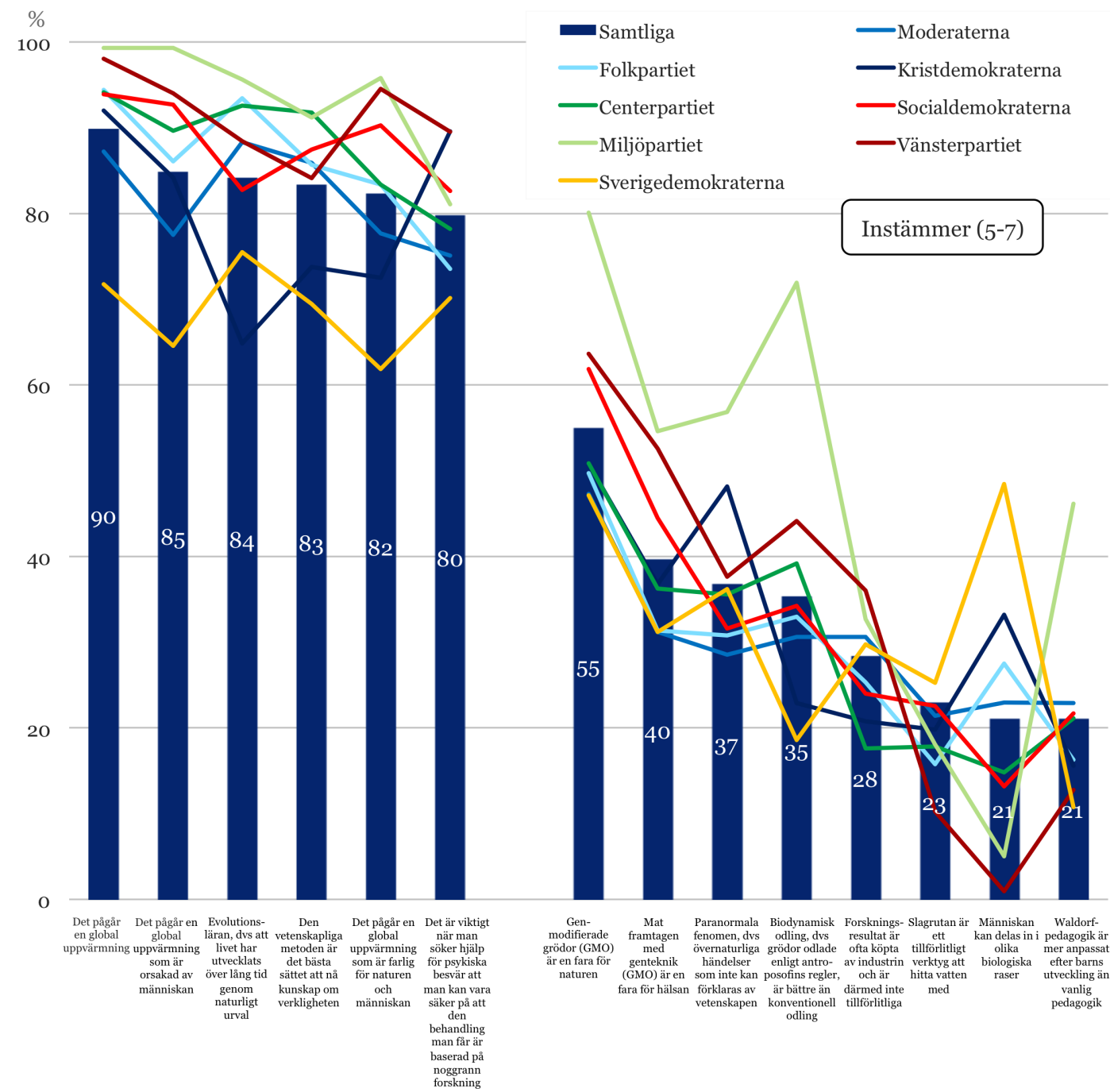
Rörande tron på att människa kan delas in i raser utmärker sig Sverigedemokraternas sympatisörer. Närmare hälften av dem tror att människan kan delas in i raser. Anhängarna är mer skeptiska till såväl global uppvärmning, evolutionsläran, biodynamisk odling och Waldorfpedagogik, än befolkningen i övrigt.

Vänsterpartiets anhängare tror mer än genomsnittet på att vi har en global uppvärmning och de är också mer övertygade om att det är viktigt med forskningsbaserad psykologisk behandling. De är mer skeptiska till slagrutor och nästan ingen instämmer i att människan skulle gå att dela in i biologiska raser.

Även de Socialdemokratiska sympatisörerna är mer skeptiska till biologiska raser än genomsnittet. De tror att GMO är en fara för naturen, vilket de Moderata anhängarna är signifikant mindre oroliga för. Moderaternas sympatisörer förhåller sig mer skeptiska än genomsnittet till paranormala fenomen.

Kristdemokraternas anhängare misstror evolutionsläran i större utsträckning än övriga partiers sympatisörer. Närmare en tredjedel är mer eller mindre tveksamma till den, medan Centerpartiets sympatisörer har större tilltro till evolutionsläran än genomsnittet.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendena om evolutionsläran och paranormala fenomen ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Konspirationsteorier

Att förhålla sig skeptisk till information kan ofta vara befogat. Det är inte helt ovanligt att rena felaktigheter sprids via sociala medier och att massmedia publiceras missvisande artiklar. Ett kritiskt förhållningssätt gentemot påståenden och verksamheter kan alltså i högsta grad vara berättigat. I vissa fall bygger dock denna misstänksamhet på selekterad information, extrema tolkningar, osannolika associationer och rena felaktigheter. Sådana konspirationsteorier förfäktas passionerat - ofta av ett litet antal personer. Konspirationsmyterna kan dock vara seglivade och får numera stor spridning via internet. Några av vår tids vanliga konspirationsteorier valdes ut för vår undersökning tillsammans med ett par frågor om misstänksamhet som ibland kan vara mer berättigad.

Konspirationsteorier

– samtliga

Fler än var fjärde tror att forskningsresultat ofta är köpta av industrin, och knappt var sjätte tror att läkemedelsindustrin arbetar för att hålla människor sjuka snarare än friska. Nästan en av tio anser att ADHD är en diagnos påhittad av läkemedelsindustrin.

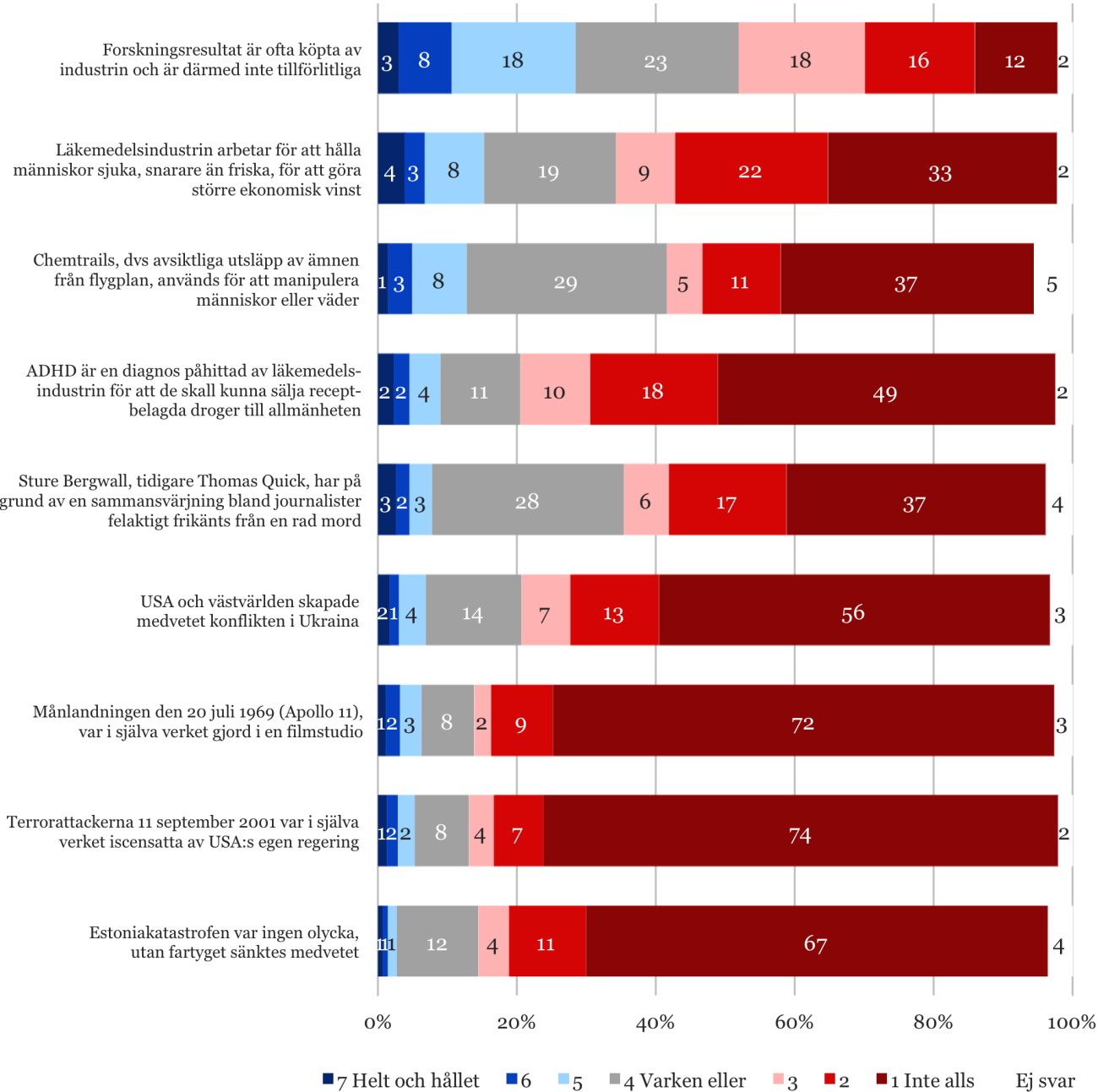
En sentida konspirationsteori som spridits på internet är tron på så kallade chemtrails, dvs övertygelsen om att det förekommer avsiktliga utsläpp från flygplan avsedda att manipulera människor eller väder. Fler än var tionde svensk tror att det ligger någon form av sanning i denna konspirationsteori.

Åtta procent tror att Sture Bergwall har blivit felaktigt frikänd från en rad mord på grund av en sammansvärjning bland journalister och sju procent tror att USA och västvärlden skapade konflikten i Ukraina.

Något färre, sex procent av svenskarna, förhåller sig skeptiska till månlandningen den 20 juli 1969 . I stället tror de att allt i själva verket filmades i en studio.

En av tjugo tror att terrorattackerna 11:e september iscensattes utav USA:s egen regering, och tre procent tror att Estonia-katastrofen inte var en olycka, utan en medveten sänkning.

Figuren visar andelar av svaren på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. Antal svarande: 1113.

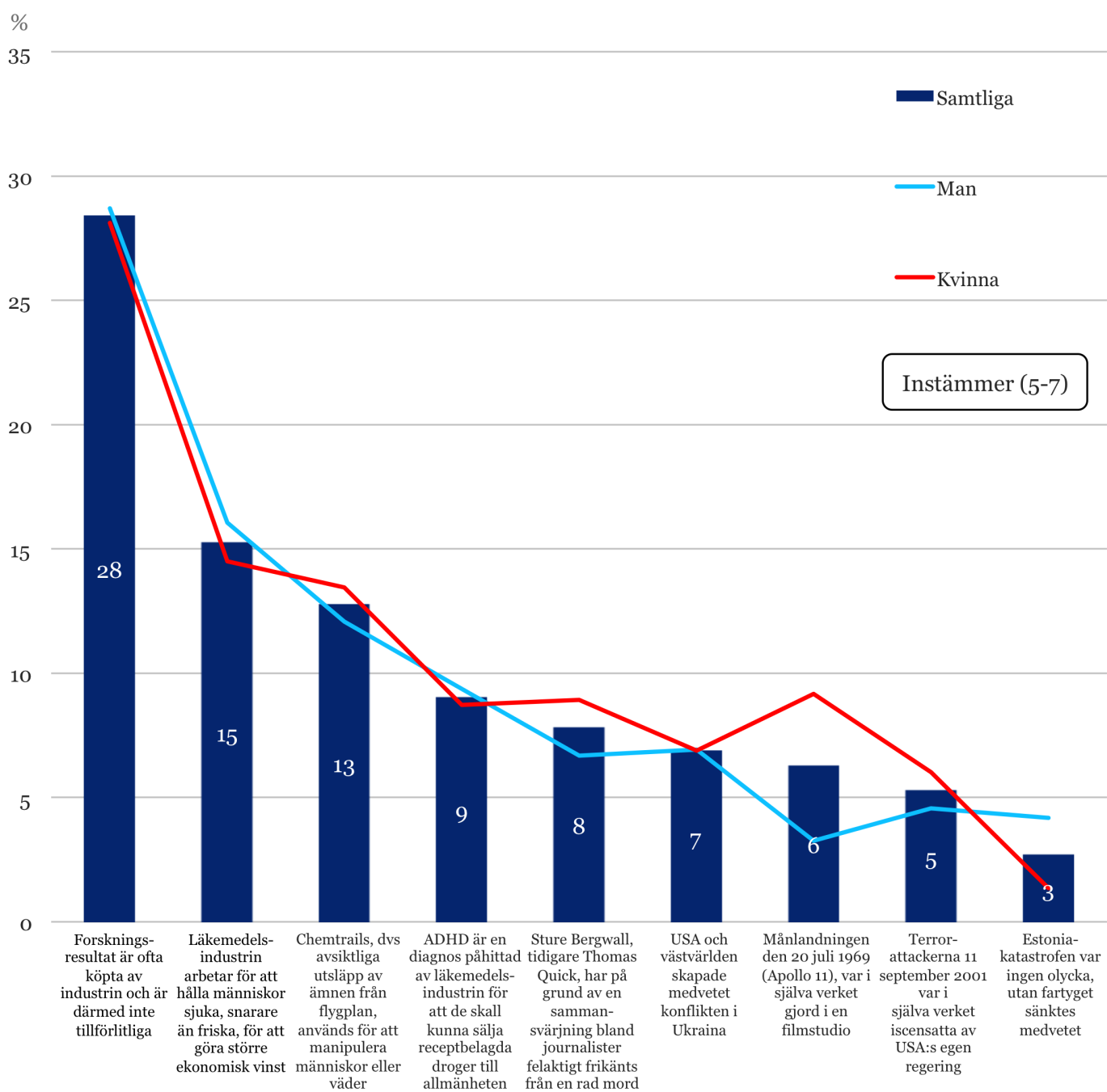

Konspirationsteorier – kön

Kvinnor tror i högre utsträckning än män att månlandningen under Apollo 11 i själva verket gjordes i en filmstudio.

Män är mer benägna än kvinnor att tvivla på att Estoniakatastrofen var en olycka, utan anser i stället att det rörde sig om en medveten sänkning. Det är dock få ens bland männen som anammat denna konspirationsteori; endast 4 procent.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”.
Antal svarande: 1113.

Konspirationsteorier

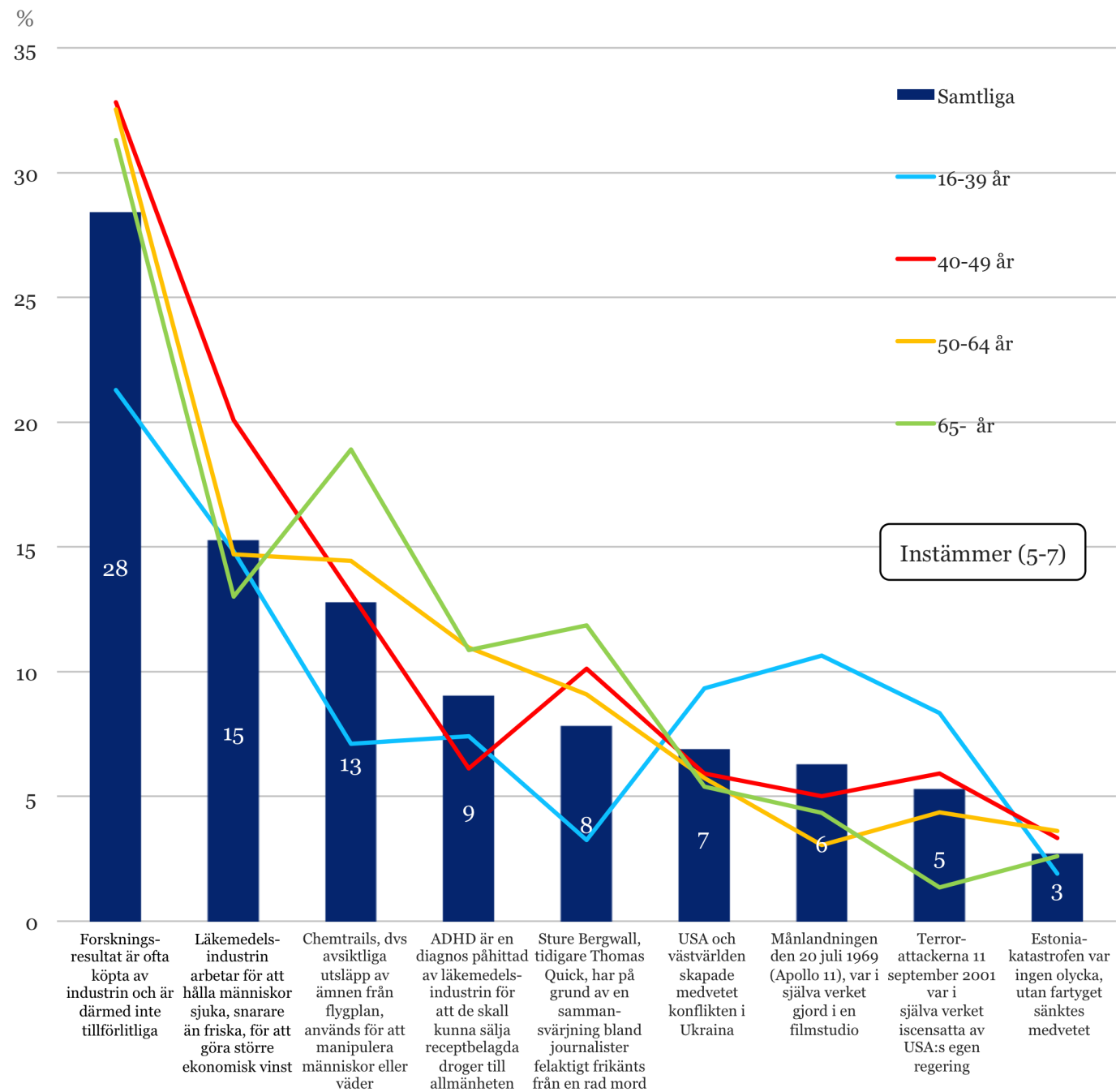
– ålder

Den yngsta ålderskategorin i undersökningen (16-39 år) tror i lägre utsträckning än äldre att forskningsresultat ofta är köpta av industrin, och därmed inte är tillförlitliga, och de tror mer sällan på chemtrails eller att det skulle föreligga en konspiration bland journalister i Sture Bergwall-fallet, än äldre.

Gruppen av svarande mellan 16 och 39 år tror i högre grad än andra att månlandningen (Apollo) inte ägde rum, medan äldre medelålders (50-64 år) i lägre grad än andra tror att månlandningen var en bluff.

Den äldsta gruppen, bestående av människor över 65 år, tror i lägre grad än yngre att den officiella versionen av terrorattackerna 11:e september 2001 är felaktig. Endast 1 procent av de svarande i denna grupp tror att de i själva verket iscensattes av USA:s regering.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”.
Antal svarande: 1113.

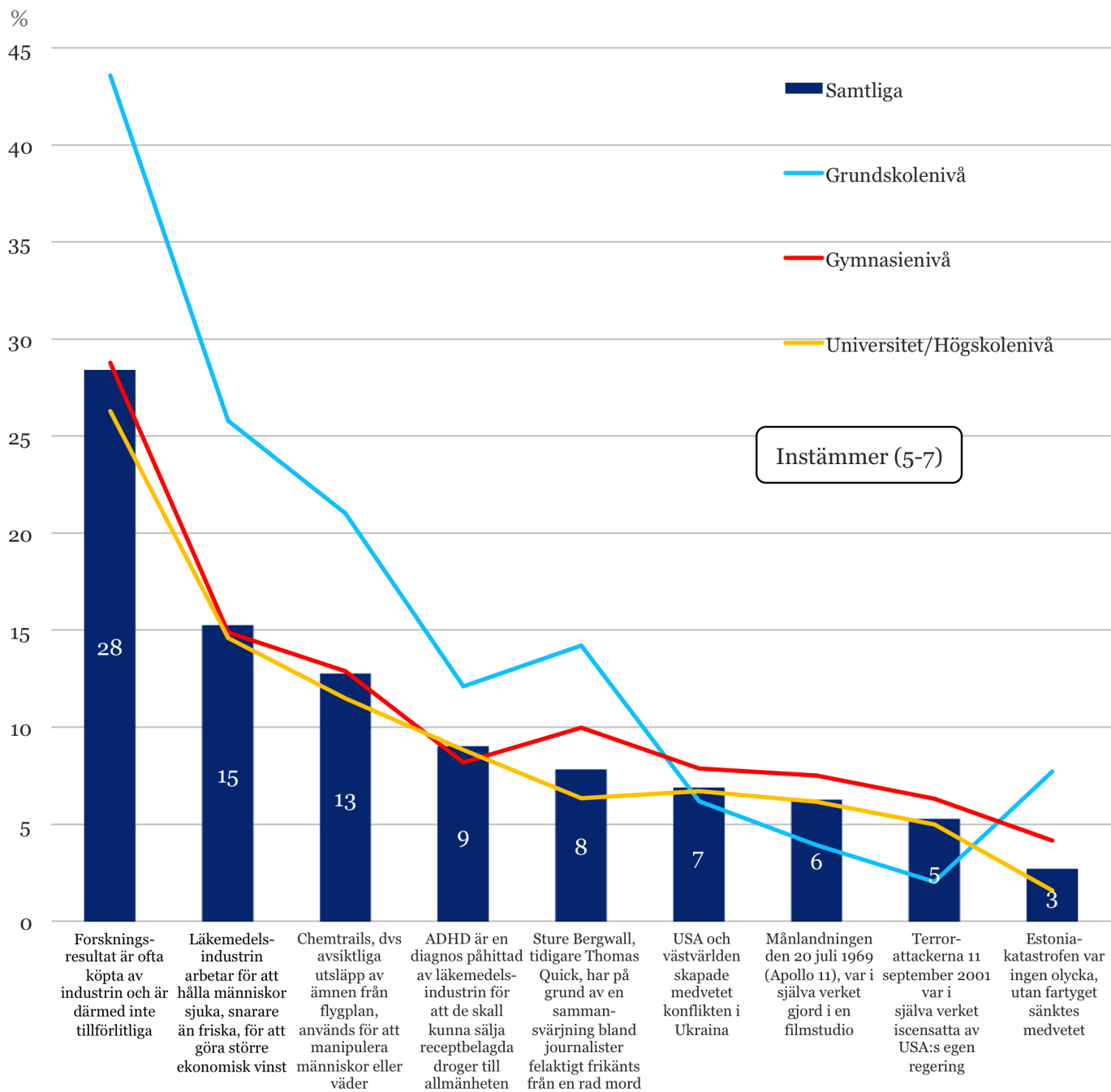

Konspirationsteorier

– utbildningsnivå

Personer som enbart har grundskoleutbildning tror i högre grad än personer med längre utbildning på flera av de konspirationsteorier som ingått i undersökningen. De tror bland annat i större utsträckning än andra på att forskningsresultat ofta är köpta och därmed inte tillförlitliga, samt att läkemedelsindustrin arbetar för att hålla människor sjuka, för att göra större ekonomisk vinst. De är däremot mindre benägna att tro på att månlandningen 1969 i själva verket iscensattes i en filmstudio eller att USA låg bakom terrorattackerna 11 september 2001, än grupperna med längre utbildning.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”.
Antal svarande: 1113.

Konspirationsteorier

– partisympati

Nästan var femte Miljöpartistisk sympatisör tror att månlandningen under Apollo 11 var en bluff. De tror dock mer sällan än andra att Estonia-katastrofen skulle ha varit en medveten sänkning.

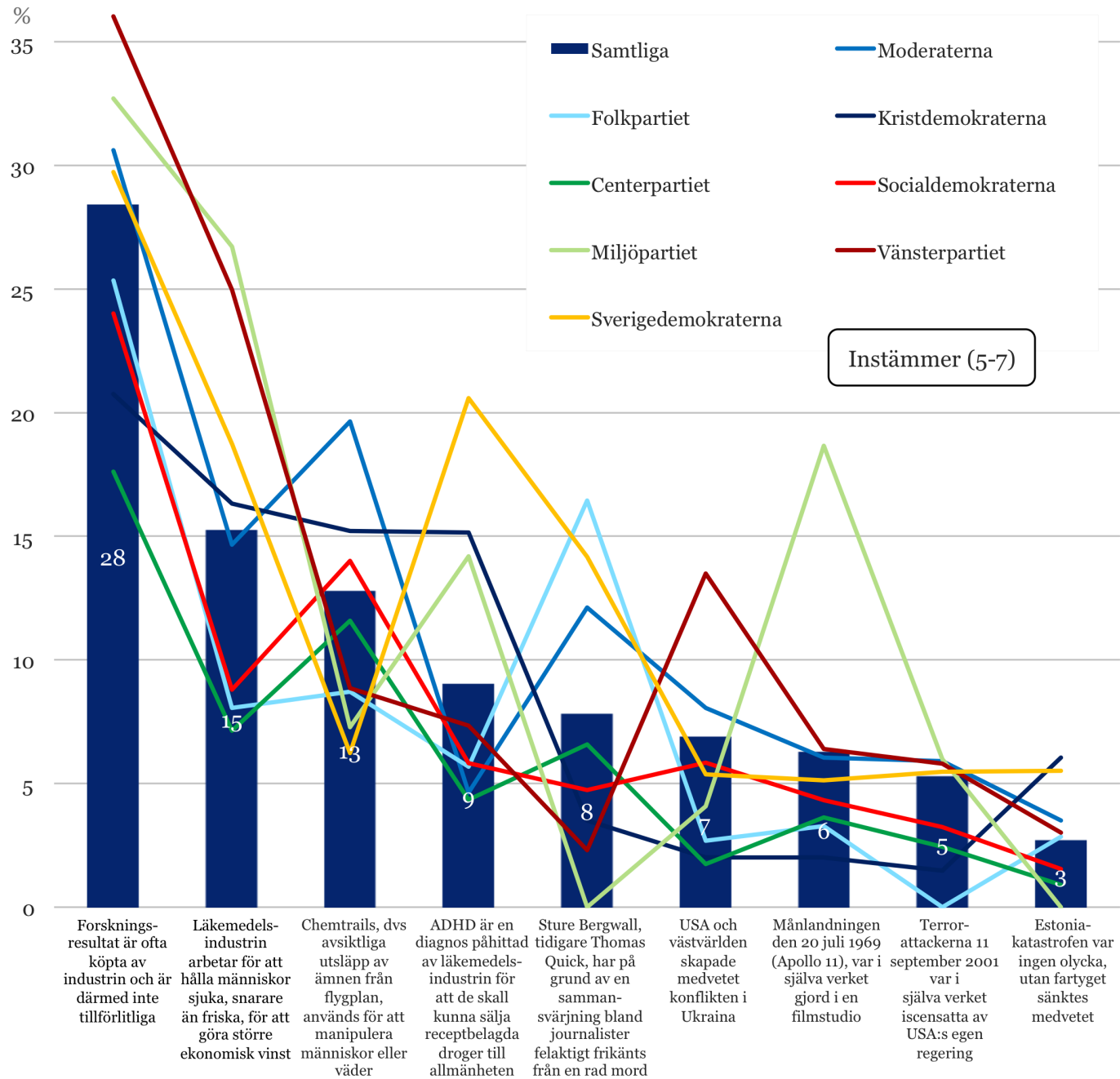
Miljöpartistiska och Vänsterpartistiska sympatisörer är mer skeptiska än andra väljargrupper till påståendet att frikännandena av Sture Bergwall skulle bero på en konspiration bland journalister. De båda grupperna anser dock i högre grad än andra att läkemedelsindustrin arbetar för att hålla människor sjuka, i vinstsyfte. Detta skiljer dem från Centerpartiets och Socialdemokraternas sympatisörer, som tror det mer sällan än andra väljargrupper.

Nästan var femte Moderat sympatisörer tror på sk. chemtrails. Denna konspirationsteori förhåller sig de Sverigedemokratiska sympatisörerna mer skeptiska till än andra. De tror i stället i högre grad än andra att ADHD är en påhittad diagnos, vilket de Moderata och Centerpartistiska anhängarna är mer tveksamma till än andra väljargrupper.

Utöver detta är Centerpartiets sympatisörer mindre benägna än andra väljargrupper att tro att forskningsresultat skulle vara köpta av industrin och därmed vara otillförlitliga.

Folkpartiets anhängare är de som starkast vänder sig emot konspirationsteorier rörande terrorattacken den 11 september 2001.

*Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”.
Antal svarande: 1113.*

Medicin & hälsa

Vård- och kostrelaterade frågor tilldrar sig stort intresse och de totala kostnaderna i samhället för dessa områden reflekterar deras betydelse. Det är sedan tidigare belagt att inställningen till evidensbaserad vård, dvs vård grundad på vetenskap och beprövad erfarenhet, kontra alternativmedicin varierar kraftigt mellan individer. Ämnesområdet är enormt och vi valde därför ut frågor som belyser väldigt olika aspekter på detta enorma panorama. Några av frågorna gäller direkt pseudovetenskapliga företeelser (healing, homeopati) medan andra kan tänkas kräva en mer nyanserad bedömning, exempelvis beträffande tillsatser i mat med E-nummer eftersom de innefattar en så bred repertoar av ämnen.

Medicin & hälsa

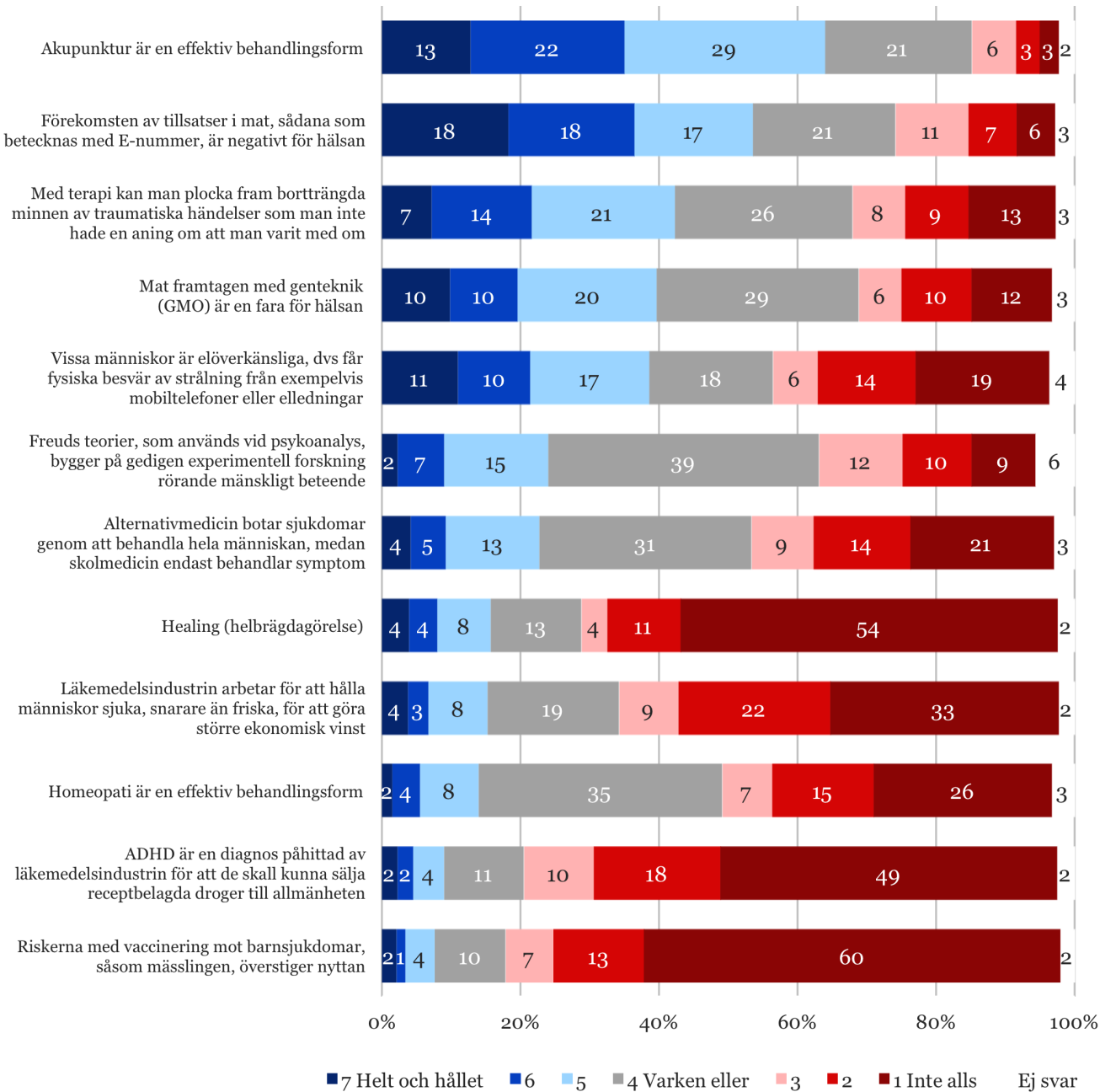
– samtliga

Mest noterbart i undersökningen är att akupunktur av många anses vara en effektiv behandlingsform. Detta bör belysas mot bakgrund av ett antal kliniska studier har ifrågasatt effekt utöver placeboeffekt. Relativt många tror fortfarande på att terapi kan plocka fram bortträngda minnen och att elöverkänslighet existerar.

Freuds teorier har fortfarande ett visst, men begränsat stöd. Rörande tillsatser i mat med E-nummer tror en majoritet att dessa är negativa för hälsan och en bit under hälften av de tillfrågade tror att genmodifierad mat är farlig.

Observerbart är också att en stor andel av de tillfrågade anser att vaccinering mot barnsjukdomar gör mer nytta än skada och att ADHD är en valid diagnos. Läkemedelsindustrin tycks också ha ett relativt högt förtroende bland de flesta.

Figuren visar andelar av svaren på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendet om healing (helbrägdagörelse) ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Medicin & hälsa

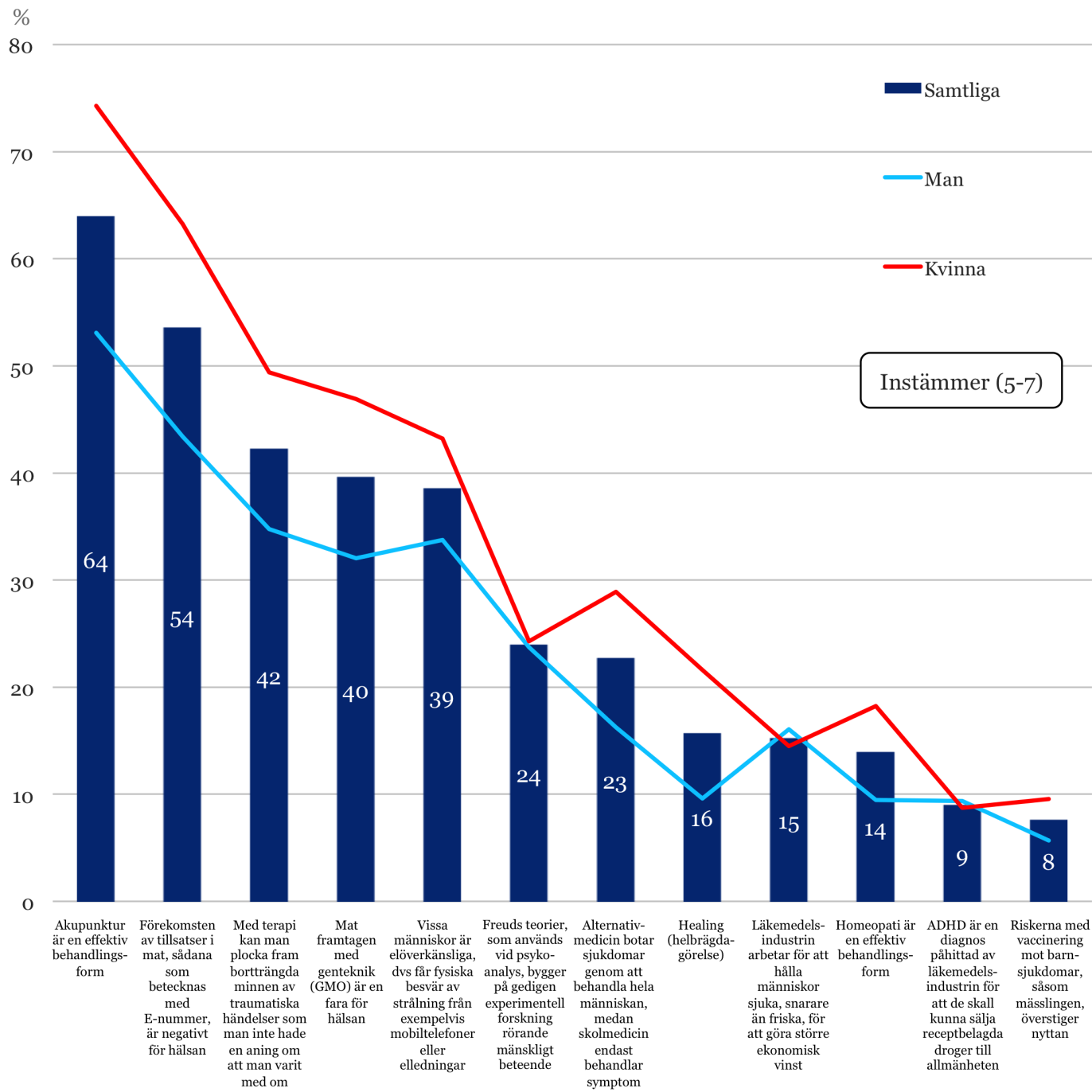
– kön

Det finns tydliga skillnader mellan mäns och kvinnors inställningar till de hälsorelaterade frågorna.

Kvinnor är mer positiva än män till akupunktur, homeopati och healing. De oroar sig mer för tillsatser med E-nummer, genmodifierad mat och är mer benägna till att tro att riskerna med vaccination överstiger nyttan. De tror också i högre grad än män på möjligheten att återskapa bortträngda minnen med terapi, att alternativmedicinen botar ”hela människan” och att elöverkänslighet är en realitet.

De enda frågorna där kvinnor och män inte skiljer sig åt är en skepsis till vetenskapligheten i Freuds teorier och en förhållandevis låg benägenhet att tro på att läkemedelsindustrin vill göra oss sjuka.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendet om healing (helbrägdagörelse) ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Medicin & hälsa

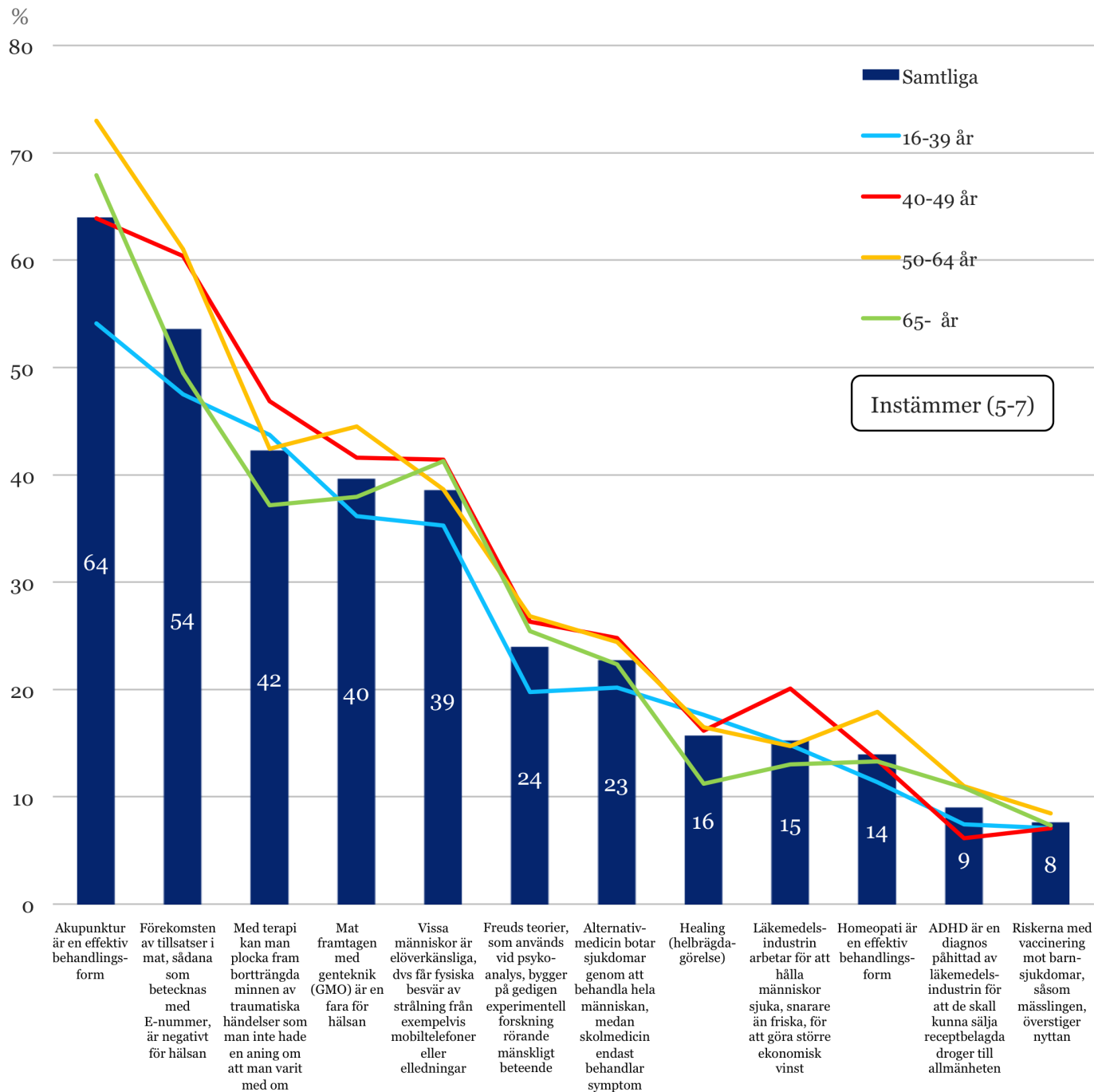
– ålder

Undersökningen visar inga stora skillnader mellan de olika ålderskategorierna.

Äldre medelålders (50-64 år) är dock mer oroliga för hälsoeffekterna av genmodifierad mat och har en större benägenhet att tro på akupunktur än genomsnittet.

Svarande inom den yngsta kategorin (16-39 år) är något mindre benägna att hysa tilltro till effekten av akupunktur lisom till Freuds teorier.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendet om healing (helbrägdagörelse) ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Medicin & hälsa

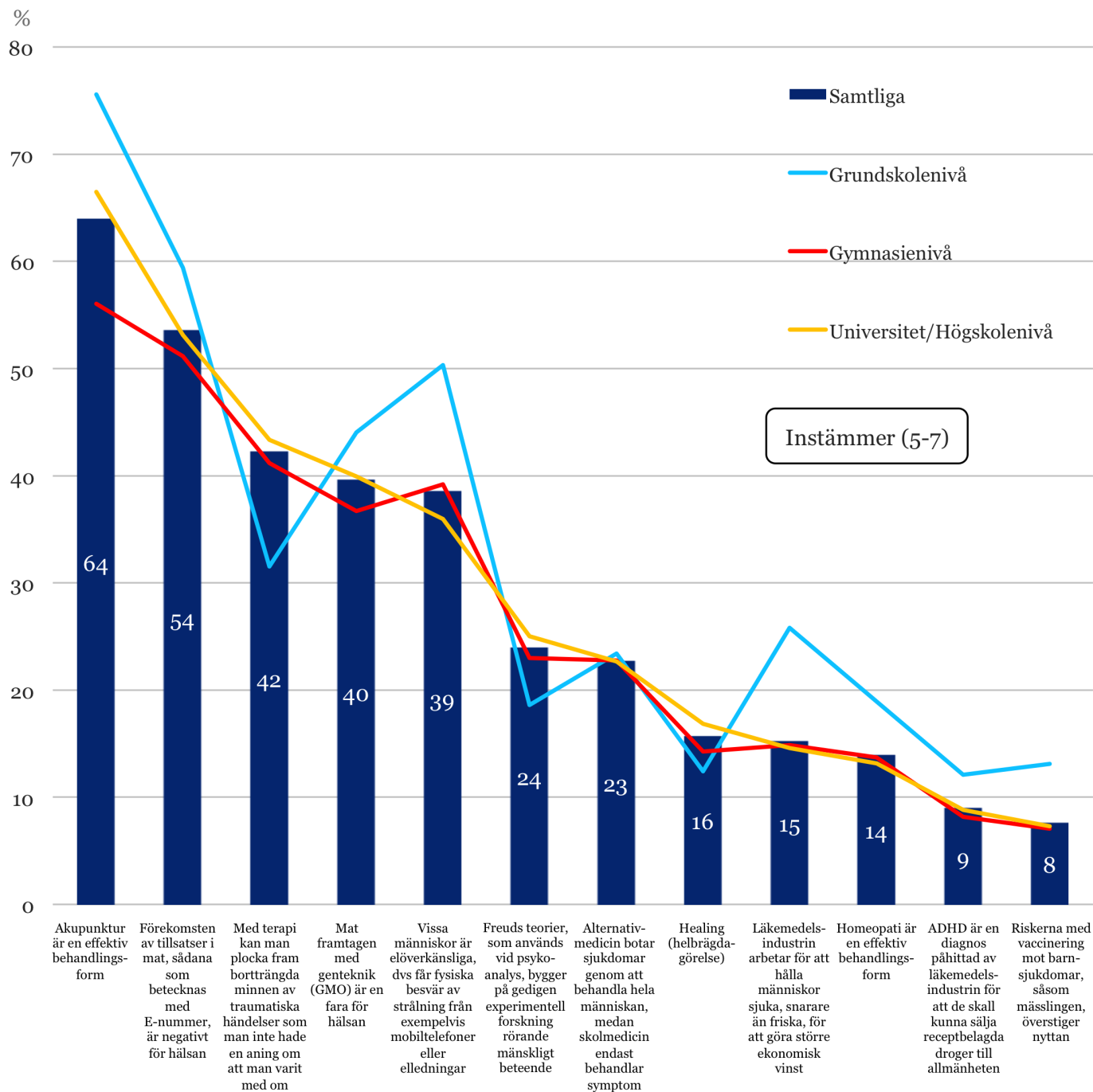
– utbildningsnivå

Endast på ett fåtal av de påståenden som tillhör denna kategori kunde det utkristalliseras skillnader mellan deltagarna utifrån deras utbildningsnivå.

Noterbart är dock att de med enbart grundskoleutbildning är betydligt mer positiva - mer än tre fjärdedelar - till akupunktur, medan de som har gymnasieutbildning är signifikant mer skeptiska. De med akademisk utbildning ligger mitt emellan de övriga.

De som ej har någon avslutad utbildning efter grundskolan tror i större utsträckning på elöverkänslighet än övriga grupper. Så många som hälften av dem tenderar att hålla med om att elöverkänsligas besvär orsakas av strålning. Denna grupp tror också mer på att läkemedelsindustrin arbetar för att hålla oss sjuka av rent vinstintresse. De med lägst utbildning är dock mindre positiva till möjligheten att återuppväcka bortträngda minnen genom terapi och till Freuds teorier.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendet om healing (helbrägdagörelse) ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Medicin & hälsa

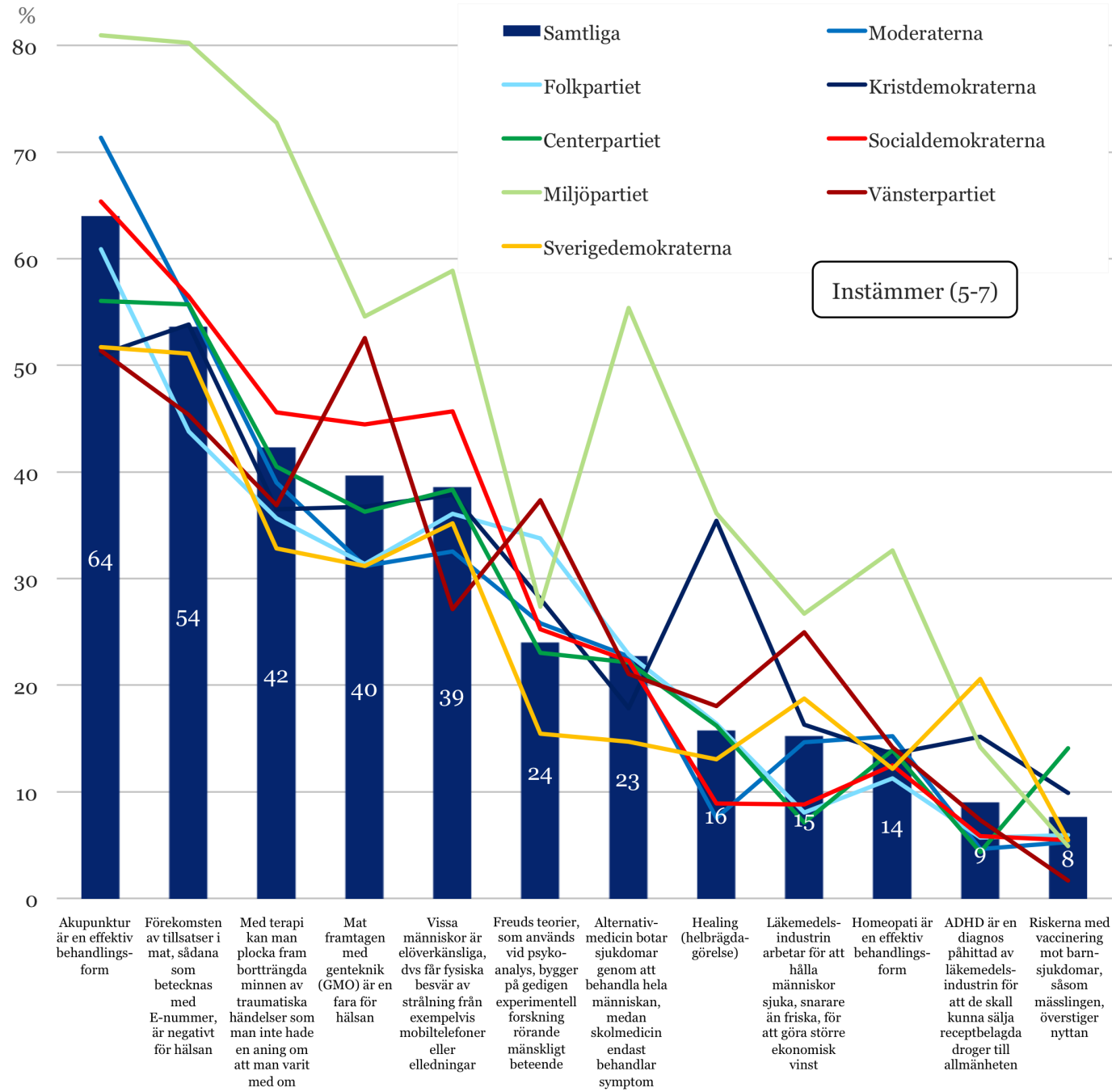
– partisympati

Det finns tydliga skillnader mellan partiernas sympatisörer.

Miljöpartiets anhängare utmärker sig tydligt i de flesta frågorna. De tror i högre grad än andra på akupunktur – mer än fyra av fem är positivt inställda. Närmare tre fjärdedelar tror på bortträngda minnen och över hälften anser att alternativmedicin behandlar hela människan. Deras sympatisörer har också oftare en tro på healing, något de delar med Kristdemokrater. Miljöpartiets anhängare är utöver detta mer oroliga för genmodifierad mat, något de delar med Vänsterpartiets sympatisörer. Dessa två grupper är också mer skeptiska till läkemedelsindustrin. Ungefär en fjärdedel anser att denna snarare arbetar för att hålla människor sjuka än att göra dem friska. Rörande en större tro på elöverkänslighet får Miljöpartiets sympatisörer sällskap av Socialdemokraternas anhängare.

Folkpartiets anhängare tror signifikant mer på Freuds teorier än de andra partiernas sympatisörer.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “I samhällsdebatten förekommer det ofta påståenden som många har helt olika uppfattningar om. I vilken utsträckning instämmer du i följande påståenden?”. För påståendet om healing (helbrägdagörelse) ställdes frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Tro & övernaturlighet

Folktro och religiös mytologi omfattar tro på många typer av övernaturliga fenomen; alltifrån astrologi och reinkarnation till klassiska religiösa väsen som gudar och änglar. Förutom dessa företeelser förekommer i vissa religiösa kretsar kreationism (skapelsetro) och tro på healing (helbräddagörelse). Alla dessa saknar vetenskapligt stöd eller är i det närmaste motbevisade av vetenskapliga studier. Likaså telepati och mental kontakt med avlidna personer motsägs av modern forskning. Som en mer strikt vetenskaplig sannolikhetsbedömning ingick i denna avdelning även en fråga om intelligent liv på andra planeter.

Tro & övernaturlighet

– samtliga

Drygt hälften av svenskarna tror att det är sannolikt att det finns intelligent liv på andra planeter, och 15 procent tror att vi får besök av dem (UFO:n).

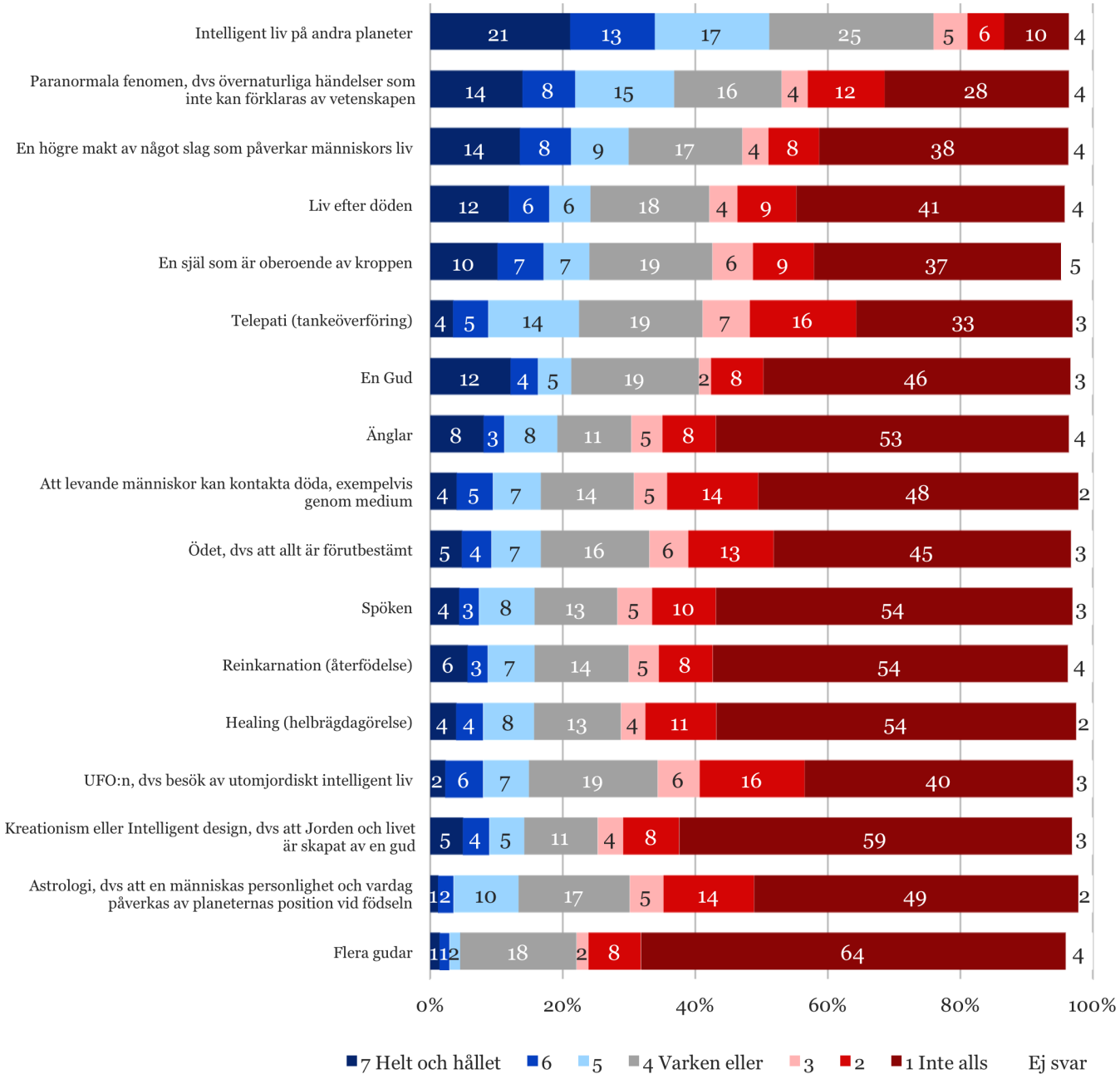
Mer än var tredje svensk tror på paranormala fenomen, och drygt en femtedel på telepati. Healing eller helbräddagörelse tror en sjättedel på.

En knapp tredjedel tror på en högre makt, ca en femtedel på en gud medan bara en av tjugo tror att det finns flera gudar. Nästan lika många som tror på en gud tror på änglar, 19 procent av de svarande. Bara en av sju tro dock att jorden är skapad av en högre makt.

Liv efter döden tror en fjärdedel på, lika många som tror på en själ oberoende av kroppen, medan en sjättedel tror på spöken, reinkarnation, eller att levande människor kan kontakta de döda.

17 procent av svenskarna tror på ödet medan 13 procent tror på astrologi.

Figuren visar andelar av svaren på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

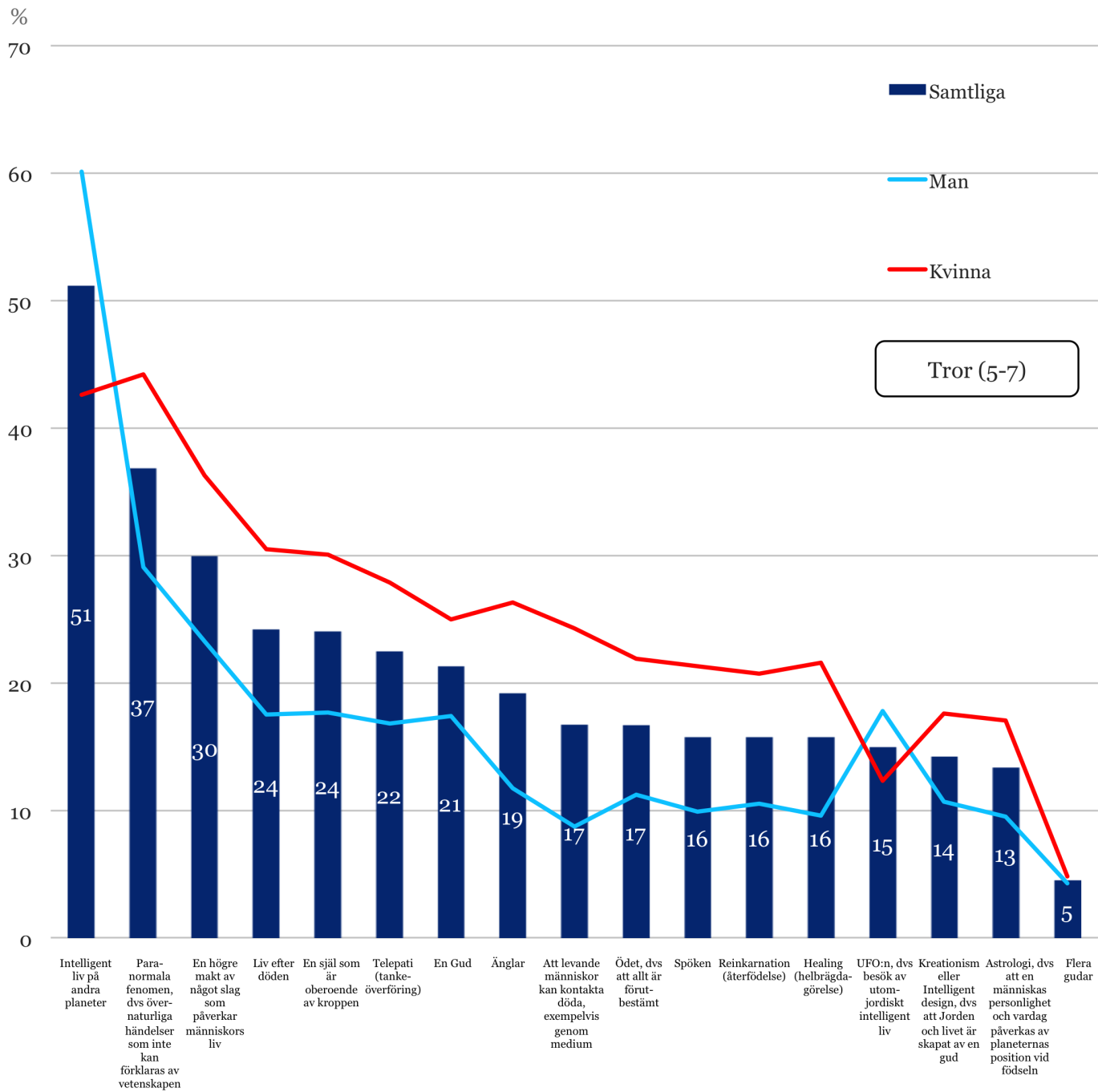

Tro & övernaturlighet – kön

Kvinnor är överlag mer benägna än män att tro på paranormala och religiösa fenomen samt föreställningar associerade med den s.k. New Age-rörelsen. Undantaget är frågor som rör utomjordiskt intelligent liv, där män i större utsträckning än kvinnor tror att det finns intelligent liv på andra planeter, samt även att vi får besök av sådant liv.

Skillnaden mellan kön är statistiskt signifikant för samtliga frågor utom den om tro på flera gudar.

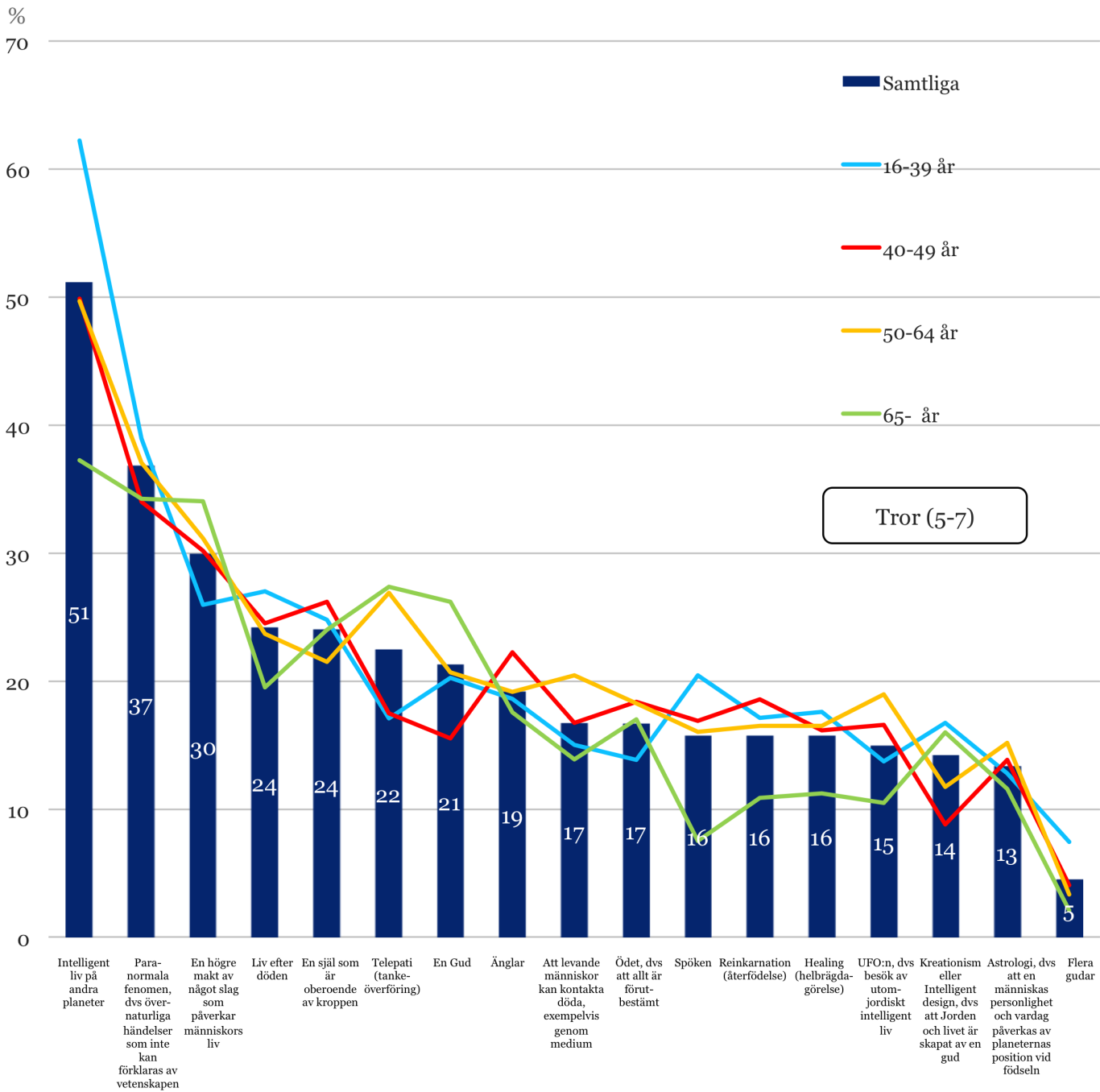
Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Tro & övernaturlighet – ålder

I de fall det finns en statistiskt signifikant skillnad mellan åldersgrupperna är främst antingen den yngsta eller den äldsta gruppen som avviker. Den yngsta gruppen (16-39) tror mer än andra på intelligent liv på andra planeter och spöken, men mindre än andra på telepati. Den äldsta gruppen (65+) är mer skeptiskt inställd än andra till intelligent liv på andra planeter, spöken, reinkarnation, healing och ufon. Gruppen 40-49 står ut som mer skeptisk till kreationism och intelligent design, medan gruppen 50-64 inte visar en statistiskt signifikant avvikelse i någon fråga i den här kategorin.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

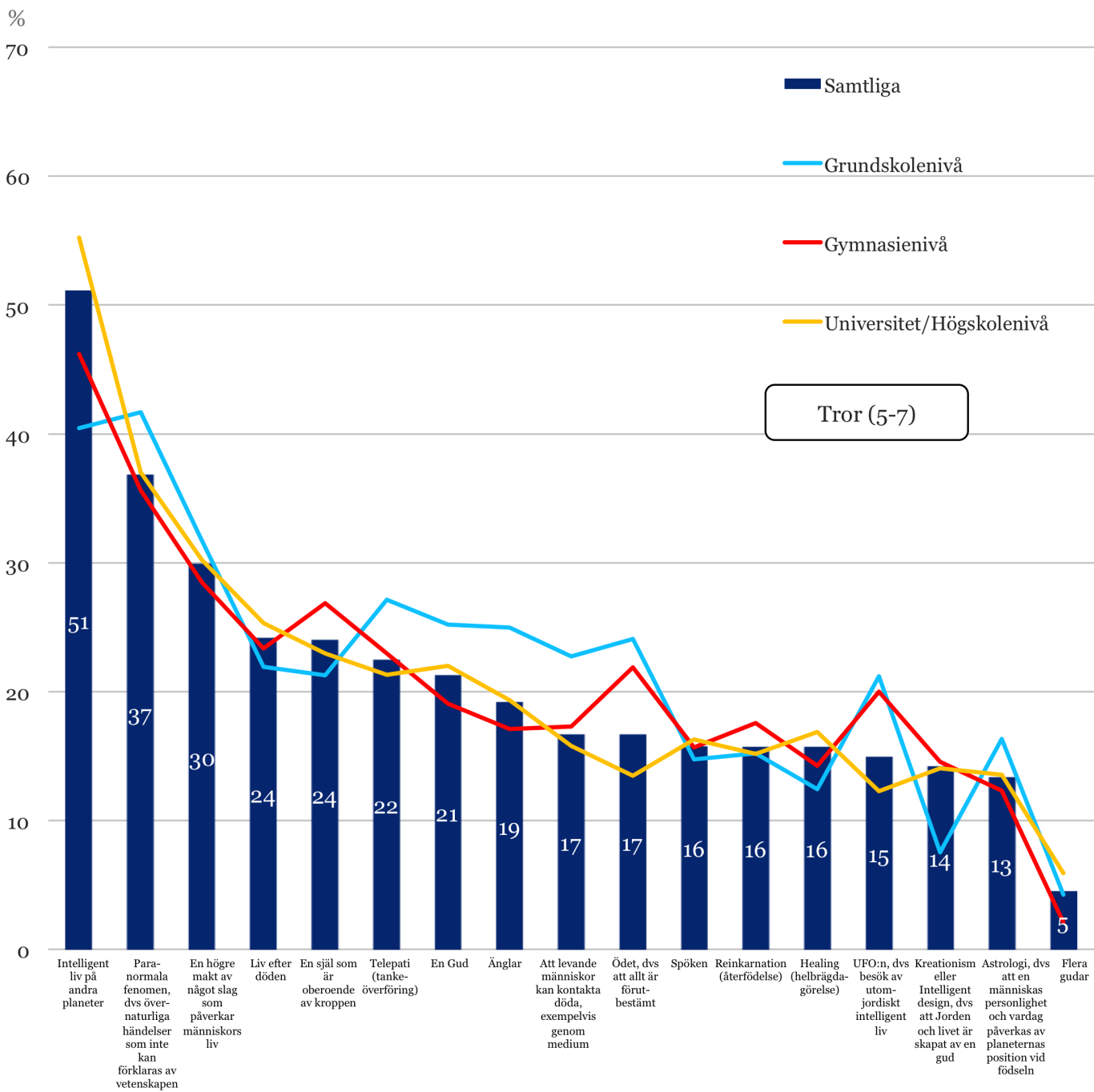

Tro & övernaturlighet – utbildningsnivå

I den här kategorin ger diagrammet intryck av att personer med enbart avslutad grundskola är mer benägna att tro på många av föreställningarna här, men inga av dessa förekomster är statistiskt signifikanta. Däremot är de statistiskt signifikant mer skeptiskt inställda till kreationism och intelligent design än de med längre utbildning.

Personer med enbart avslutad gymnasieutbildning är mer benägna än andra att tro på ödet och ufon, men minde benägna än andra att tro på flera gudar.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Tro & övernaturlighet

– partisympati

Kristdemokratiska sympatisörer sticker ut lite extra i den här kategorin eftersom de inte bara uppvisar en signifikant avvikelse från genomsnittet i flest fall (7 st), men även att i de flesta av dessa fall så tror de mer än dubbelt så ofta som genomsnittet. Detta gäller specifikt tron på en högre makt, liv efter döden, en gud, änglar, healing och kreationism. Även vad gäller tron på flera gudar sticker gruppen ut, då noll procent av partiets anhängare ställer sig bakom detta.

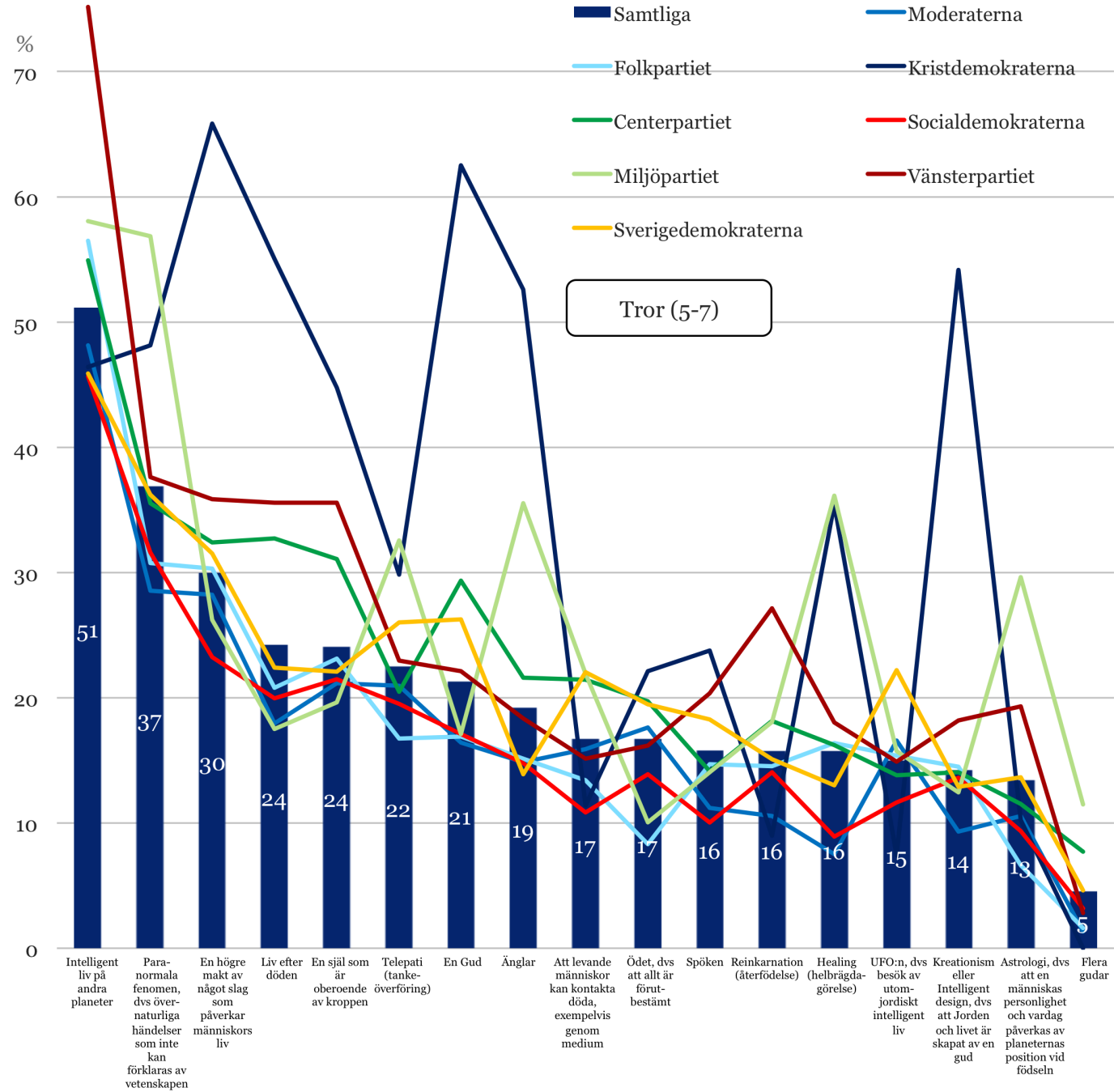
Miljöpartiets sympatisörer tror i mer än dubbelt så stor utsträckning som som genomsnittet på astrologi, flera gudar och healing, men även tron på änglar är kraftigt överrepresenterad här.

Vänsterpartiets sympatisörer tror signifikant mer än andra grupper på intelligent liv på andra planeter och reinkarnation. Utöver de kristdemokratiska sympatisörerna är de också den grupp som är mest benägna att tro på ett liv efter döden.

Moderata och socialdemokratiska sympatisörer är, då det finns en signifikant skillnad, mer skeptiska än genomsnittet. För moderata sympatisörer är det mot paranormala fenomen, liv efter döden, reinkarnation, healing, kreationism samt flera gudar, medan socialdemokratiska sympatisörer är skeptiska mot en högre makt, spöken och healing.

Sverigedemokratiska sympatisörer tror på besök av UFO:n i större utsträckning än genomsnittet.

Figuren visar andelen som svarar 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Tro & övernaturlighet

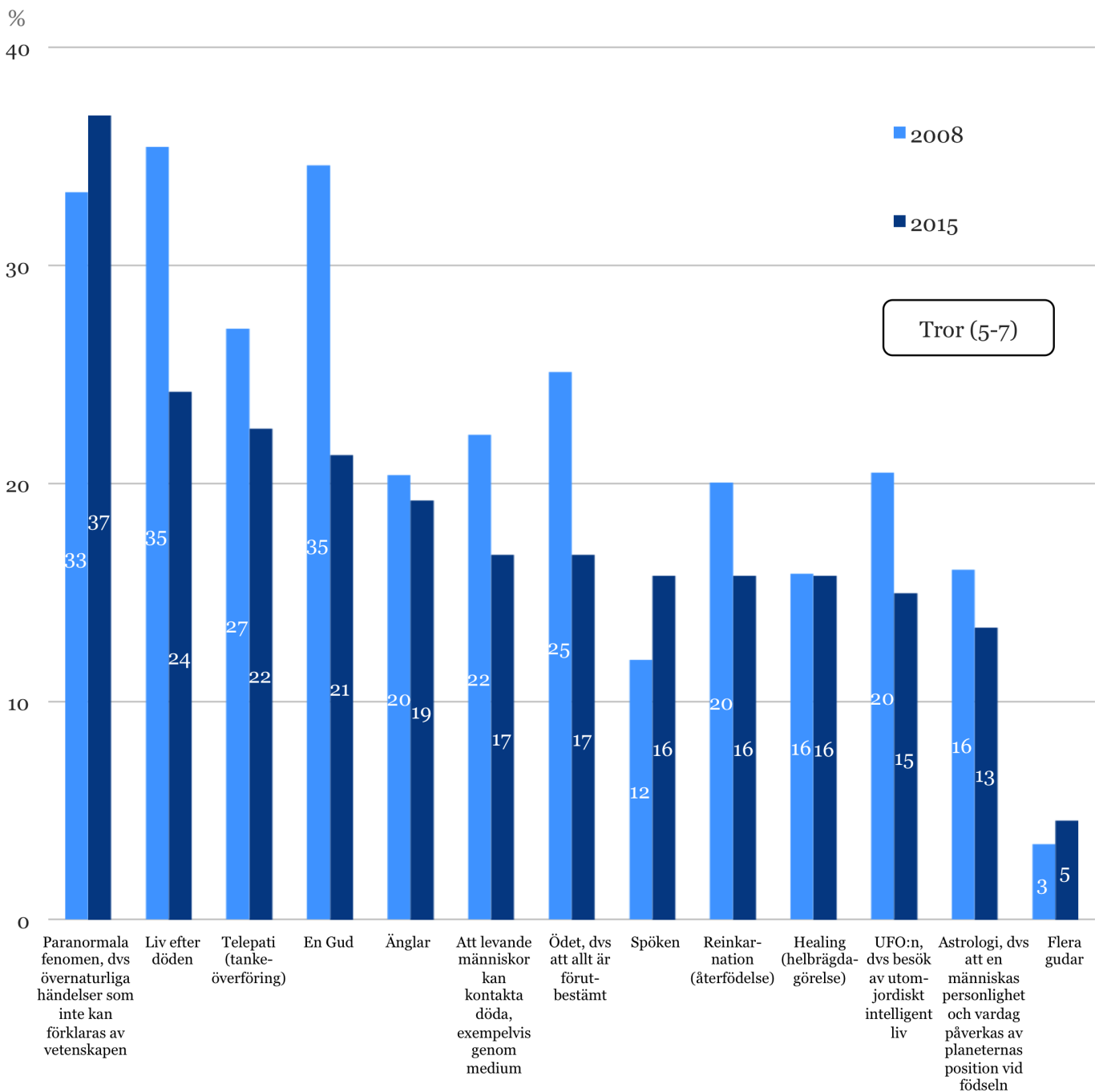
– jämförelse med år 2008

Generellt sett verkar tron på UFO:n och det övernaturliga ha sjunkit i landet sedan 2008.

De frågor som märker ut sig tvärt emot den trenden är tro på paranormala fenomen och spöken, som verkar ha ökat sedan 2008, samt marginellt ökad tro på flera gudar.

Ljusblåa staplar visar andelen som år 2008 svarade 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om din tro. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 2800. Källa: DemoskopPanelen 2008.

Mörkblåa staplar visar andelen som 5-11 maj 2015 svarade 5, 6 eller 7 på en sjugradig skala från 1 = Inte alls, 4 = Varken eller, till 7 = Helt och hållet, på frågan “Här följer några frågor om vad du tror på. I vilken utsträckning tror du på vart och ett av följande?”. Antal svarande: 1113.

Korrelationer

Tron på de flesta ”new age”- relaterade företeelser, såsom änglar, telepati, healing, reinkarnation, slagrutor och spöken etc. samvarierar. Tror man på en av dessa företeelser tror man sannolikt på de andra.

Tilltro till den vetenskapliga metoden som kunskapskälla korrelerar med acceptans av den globala uppvärmningen, acceptans av evolutionsläran, och åsikten att psykologisk behandling skall vara vetenskapligt grundad.

Tror man att terrorattackerna 2001 var iscensatta av USA:s regering tror man gärna också att månlandningen var gjord i en filmstudio och att USA och västvärlden orsakat krisen i Ukraina.

Tror man på att ”bortträngda minnen” kan plockas fram med terapi anser man också ofta att alternativmedicinen botar ”hela människan”, medan skolmedicinen behandlar symtom.

Accepterar man inte evolutionsläran är det också stor sannolikhet att man tror på Gud, änglar och healing.

Tror man att elöverkänslighet existerar tror man ofta också på homeopati, biodynamisk odling och alternativmedicin. Dessutom är man orolig för mat framtagen med genteknik.

Tror man på UFO:n tror man sannolikt oftare på telepati, astrologi, och att man kan kontakta döda via medium.

Tror man på kreationism tror man sannolikt på en gud och en högre makt.

Här redovisas enbart ett urval av intressanta korrelationer mellan olika frågor.

Diskussion & sammanfattning

Undersökningens metod

Demoskops OnlinePanel består av svenskar i åldern 18-89 år, telefonrekryterade utifrån ett slumpmässigt urval. Urvalet av respondenter inom panelen skedde slumpmässigt via nätet och antalet deltagare, över 1000 tillfrågade, ligger i linje med praxis för den här typen av undersökningar. Ur ett metodologiskt perspektiv finns det problem med webbpaneler då man dels får ett bortfall och dels riskerar att utesluta den del av populationen som av olika anledningar inte har åtkomst till dator eller internet. Webbaserade enkäter är dock mycket vanligt förekommande i dessa sammanhang, så det problemet delas av majoriteten av de opinionsundersökningar som genomförs.

När det gäller tolkning av statistisk så bör man ta följande aspekt i beaktande: I de fall det anges finnas signifikanta skillnader mellan grupperna i deras svar på frågorna, innebär inte det att man med total visshet kan hävda att det är så. Alla statistiska beräkningar har en beräknad felmarginal. Det innebär också att det kan finnas skillnader mellan grupperna som inte framkommer i denna undersökning. Demoskop har använt så kallad t-testning för att avgöra om skillnaderna är statistiskt säkerställda. Detta i sig innehåller en felkälla som kännetecknas av att upprepad t-testning på samma urvalsgrupp ökar sannolikheten för att något av de signifikanta resultaten som redovisats i själva verket kan hänföras till slumpen.

Formuleringen av frågorna kan diskuteras i alla former av opinionsundersökningar. Metoden med korta enkätfrågor ger inte ett utrymme för att utförligt definiera alla de begrepp som kan ingå i en fråga eller på annat sätt göra frågeställningen extra tydlig. Ett exempel är påståendet: ”Människan kan delas in i olika biologiska raser”. Det är semantiskt möjligt att svara ”ja” på denna fråga utan att anse att det är vetenskapligt korrekt att dela in mänskligheten i raser. Det är ju uppenbart att i vissa sammanhang, t.ex. i apartheidens Sydafrika ”kunde” man göra så. Om frågan tolkas på detta sätt kan man emellertid utgå från att svaren inte skulle variera så mycket som det gör mellan de olika grupperna – i detta fall mellan olika partiers sympatisörer.

En annan fråga som kan tolkas på olika sätt är ”akupunktur är en effektiv behandlingsmetod”. Det finns studier som visar att den effekt man kan påvisa vid akupunktur härrör från placeboeffekt, men å andra sidan är även placebo ”effektivt”. Frågan kanske kunde ha formulerats annorlunda för att förtydliga att man skulle ta ställning till huruvida metoden var effektiv, även om man bortsåg från placeboeffekter.

Övergripande reflektioner

Svenska folkets inställning till vetenskap, pseudovetenskap och vidskepelse ger en ganska splittrad bild. Svenska folket har generellt ett stort förtroende för vetenskaplig metod. Över fyra femtedelar instämmer i att den vetenskapliga metoden är det bästa sättet att nå kunskap om verkligheten. Många är också i stort övertygade om att forskarna har rätt i att vi står inför en global uppvärmning, orsakad av människan. Skräckpropaganda rörande vaccinationer tycks inte heller ha påverkat den allmänna opinionen i nämnvärd grad.

Det är noterbart att det finns en stor majoritet som ser vikten i att psykologisk behandling skall baseras på god vetenskap. Då det pågår en diskussion om att skärpa lagstiftningen rörande vilka som skall få bedriva sådan behandling är det glädjande att det tycks finnas gott stöd för detta hos alla riksdagspartiers sympatisörer.

Samtidigt finns det i många fall en förvånande stor acceptans rörande idéer och läror som inte har något vetenskapligt stöd. Över fyrtio procent tror på bortträngda minnen, trots den uppmärksammade debatten i massmedia under de senaste åren. Över en tredjedel tror på paranormala fenomen. Det finns också en stor skepsis till genmodifierade grödor och mat, trots att det bland forskare finns konsensus om att rädslan för dessa är starkt överdriven.

Rörande de flesta paravetenskapliga idéer, t.ex. spöken, healing och änglar, tycks ungefär 10-25 procent av befolkningen tro mer eller mindre på flera av dessa. Flera av dessa föreställningar tycks också samvariera – tror man på en av dem tror man även på andra. Det betyder att vi har en ganska stor grupp människor i vårt land som har en helt annan uppfattning om verkligheten än den vetenskapsbaserade. Det kan synas oskyldigt, men personer med en sådan syn på tillvaron kan råka illa ut då de är extra sårbara för läror och metoder som förmedlas av karismatiska personer eller cyniska opportunister.

Rörande konspirationsteorier tycks det finnas en grupp som framförallt är skeptiska till USA och västvärlden. De som tror att månlandningen var iscensatt tror också att terrorattackerna i New York 2001 och krisen i Ukraina var orkestrerade av USA och väst.

Några partier skiljer ut sig tydligt från de andra i vissa frågor. Det är uppenbart att Miljöpartiets anhängare har en mer accepterande syn på allehanda pseudovetenskapliga företeelser. Ganska förvånande är deras tro på änglar. De delar denna tro med Kristdemokraterna, men det finns anledning att fråga sig om de änglar Miljöpartiets anhängare tror på är likadant beskaffade som Kristdemokraternas.

Att Kristdemokraternas sympatisörer har en stor gudstro med allt detta kan medföra är kanske inte så förvånande. Det är dock intressant att nästan var tredje förkastar evolutionsläran. Sverigedemokraternas anhängares utbredda tro på möjligheten till biologisk rasindelning av människan väcker naturligtvis frågor rörande åsikterna hos detta partis anhängare, men även förhållandevis många från flera av de andra partierna ställer sig positiva till påståendet.

Ett eventuellt känsligt, men tydligt, resultat i undersökningen är att kvinnor har en högre tilltro än män till pseudovetenskapliga, alternativmedicinska metoder och på övernaturliga och religiösa företeelser. Detta skulle kunna botten i ett större intresse för dessa metoder och företeelser. Detta intresse underblåses eventuellt av desinformation från dem som utövar eller tillhandahåller alternativmedicin, parapsykologi och astrologi, eller på könsskillnader i hur vård tillhandahålls.

Behov av ökad folkbildning

Även om Sverige generellt har en hög andel personer med vetenskapligt synsätt och endast en mindre andel som tror på de flesta av de pseudovetenskapliga företeelserna, så finns otvivelaktigt ett stort behov av upplysning om fakta och sakförhållanden. Felaktiga uppfattningar kan innebära såväl riskabla beslut för den enskilde, som att människor väljer att förlita sig på överksamma alternativmedicinska behandlingsmetoder. För hög tilltro till pseudovetenskap kan på det personliga planet innebära att någon fattar livsavgörande beslut baserade på astrologi men konsekvensen kan också bli påverkan medmänniskor och samhället i stort, exempelvis genom att förnekande av evolutionen kan leda till beslut som fördärvar vår natur eller förorsakar spridning av epidemier.

Stratifieringen av de medverkande personerna i opinionsundersökningen möjliggör i någon mån identifiering av grupper eller kategorier som skulle kunna delges information om fakta och forskningsresultat. Eftersom många av de frågor som tagits upp i undersökningen inte avhandlas i tillräcklig utsträckning i skolan så behövs andra former av upplysningsverksamhet i form av folkbildning om vetenskapens metoder och resultat. Detta är vad föreningen Vetenskap och Folkbildning ser som sin huvuduppgift. Givetvis finns här utrymme för många andra att förmedla kunskap. Det behövs med tanke på det stora antal aktörer som sprider pseudovetenskapliga uppfattningar av kommersiella eller ideologiska skäl.

Om VoF

Vetenskap och Folkbildning, VoF, är en rikstäckande förening som vill främja folkbildning om vetenskapens metoder och resultat. Vi vill också bekämpa felaktiga och ogrundade påståenden i frågor som kan avgöras vetenskapligt.

Föreningen är partipolitiskt och religiöst obunden.

Bli medlem

Föreningen är öppen för alla som stöder dess syfte. Årsavgiften är 250 kr. Vi erbjuder även familjemedlemskap eller enbart prenumeration på tidskriften Folkvett. Fyll i formuläret på vår hemsida, www.vof.se/bli-medlem/

Kontakt med föreningen

Välkommen med frågor till info@vof.se

**Föreningen
Vetenskap och Folkbildning**

